

Akademie věd České republiky

**Teze disertace
k získání vědeckého titulu "doktor věd"
ve skupině sociální a humanitní vědy**

Evropské mezinárodní právo soukromé

Komise pro obhajoby doktorských disertací v oboru právní vědy

Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc.

**Ústav státu a práva AV ČR, v.v.i.
Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra obchodního práva**

Praha, 2008

Obsah

I.	Úvod	3
II.	Evropské mezinárodní právo soukromé – obecná část	5
	1. Evropské mezinárodní právo soukromé – pojem a předmět.....	5
	2. Evropská společenství a regulace soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem.....	7
	3. Prameny evropského mezinárodního práva soukromého a jejich systém.....	7
	4. Evropské mezinárodní právo soukromé a mezinárodní smlouvy.....	9
	5. Evropské mezinárodní právo soukromé a národní právo členských států.....	12
	6. Výklad a používání evropského mezinárodního práva soukromého.....	18
	7. Evropské mezinárodní právo soukromé ve vztahu k subjektům z nečlenských států.....	24
III.	Perspektivy.....	27
IV.	Seznam publikovaných prací	28
V.	Seznam základní použité literatury	34
VI.	Summary.....	37

I. Úvod

Disertační práce vznikla v rámci pracovní činnosti na Ústavu státu a práva AV ČR, v.v.i. a je hlavním výstupem z grantového projektu podporovaného Grantovou agenturou ČR č. 407/05/2008 „Evropské mezinárodní právo soukromé“, jehož jediným řešitelem byla autorka a jehož příjemcem byl Ústav státu a práva AV ČR, v.v.i. Práce je výsledkem téměř desetiletého výzkumu a představuje určitou syntézu dosavadních prací autorky v oboru mezinárodního práva soukromého a evropského práva.

Pojem evropské mezinárodní právo soukromé, dříve psaný v uvozovkách, je dnes již standardní součástí evropského soukromého práva i mezinárodního práva soukromého v členských státech Evropské unie (EU). Tento vývoj je zcela unikátní, je výsledkem až posledních deseti let, kdy byly v rámci EU vytvořeny formální předpoklady pro přijímání jednotných úprav, přímo zavazujících jednotlivce ve všech členských státech. Jednotná evropská úprava ve významné míře zahrnuje oblast mezinárodního civilního procesu a zčásti zasahuje rovněž oblast kolizních norem. V blízké budoucnosti se očekává přijetí dalších předpisů, které sjednotí oblasti kolizního a procesního práva, dosud regulované národním právem jednotlivých členských států nebo mezinárodními smlouvami. Začíná se uvažovat dokonce o komplexní kodifikaci mezinárodního práva soukromého a procesního v rámci EU, objevují se první systémy evropského mezinárodního práva soukromého, které dokumentují význam tohoto nového oboru i jeho postavení vůči národním právům členských států EU. Systém evropského mezinárodního práva soukromého v určité konfrontaci s českým vnitrostátním právem přináší i předkládaná disertační práce.

Předmětem disertace je evropské mezinárodní právo soukromé v širším pojetí, které zahrnuje jak kolizní právo, tak mezinárodní civilní procesní právo. Disertace nejprve vymezuje předmět a pojem evropského mezinárodního práva soukromého, podává přehled o jeho pramenech a předpisech, které jsou obecně závaznými a bezprostředně platnými na území členských států, případně které zakládají povinnost členských států úpravou svých národních právních předpisů dosáhnout a zajistit výsledek, který je těmito předpisy Evropské unie sledován a snaží se tyto předpisy uspořádat do přehledného systému a podat jejich základní výklad, včetně upozornění na relevantní rozhodnutí Evropského soudního dvora a případně i soudů členských států EU, zejména nové soudní praxe v rámci České republiky. Disertace však jde dále - zaměřuje se na některé obecnější otázky, jako jsou vztah evropského mezinárodního práva soukromého k mezinárodním smlouvám, vztah evropského mezinárodního práva soukromého a národního práva členských států, na obecnější otázky

výkladu a používání evropského mezinárodního práva soukromého a na vztah evropského mezinárodního práva soukromého k subjektům z nečlenských států.

Disertační práce navazuje na tradiční přístupy české nauky mezinárodního práva soukromého¹ a zároveň přihlíží k dílům význačných představitelů řady evropských států,² kteří se dnes spolupodílejí na vytváření teoretických východisek i konkrétních norem evropského mezinárodního práva soukromého, včetně jejich kritického hodnocení.

Evropské mezinárodní právo soukromé je mladou, novou disciplínou, která patrně vyžaduje určitou toleranci, ale zasluhuje si i kritický přístup a kritické posouzení prvních dopadů evropských předpisů, zejména v praxi stále ještě relativně nového členského státu EU, kterým je Česká republika. Praxe je sice velmi důležitá, ale není možné se nechat doslova zahltit často velmi podrobnými evropskými předpisy, které před nás staví řadu nových, dosud neřešených problémů; je zcela nezbytné se zaměřit na tuto oblast i z obecnějšího teoretického hlediska a vytvořit určitý systém evropského mezinárodního práva soukromého, který může být zároveň východiskem pro posouzení nových iniciativ na tomto poli.

Předkládaná práce je rozdělena do dvou částí – části obecné, která vytváří výše zmíněný systém evropského mezinárodního práva soukromého, a části zvláštní, která se věnuje analýze a komentáři k jednotlivým evropským pramenům právní úpravy, přijatým převážně ve formě nařízení Rady Evropských společenství. Zpracovány jsou jak předpisy, které vstoupily v účinnost, tak předpisy, které vstoupí v účinnost v nejbližší době (stav publikace k 26.2.2008), práce navíc zahrnuje rovněž podrobnou analýzu významného instrumentu Nařízení č. 593/2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I), které bylo v době, kdy byla práce dokončována, pouze ve stadiu přípravy³ a bylo vyhlášeno v Úředním věstníku ES až 4.7.2008. Disertace tak zahrnuje aktuální stav.

II. Evropské mezinárodní právo soukromé – obecná část

1. Evropské mezinárodní právo soukromé – pojem a předmět

Mezinárodní právo soukromé upravuje soukromoprávní vztahy, které obsahují tzv. mezinárodní (zahraniční, cizí) prvek. Ten spočívá většinou v okolnosti, že jeden ze subjektů

¹ Srov. zejména *Kučera Z.*, Mezinárodní právo soukromé, 6. vydání, Doplněk Brno 2004 a *Rozehnalová N.*, *Týč V.*, Evropský justiční prostor, MU Brno 2003.

² Srov. mimo jiné *Basedow J.*, The Communitarization of the Conflict of Laws under the Treaty of Amsterdam, CMLR 2000, 687n., *Bogdan M.*, Concise Introduction to EU Private International Law, Europa Law Publishing, Groningen 2006, *Kreuzer K.*, Zu Stand und Perspektiven des Europäischen Internationalen Privatrechts – Wie europäisch soll das Europäische Internationale Privatrecht sein?, *RabelsZ* 2006/1, 1n., *Lagarde P.*, Développements futurs du droit international privé dans une Europe en voie d'unification: quelques conjectures, *RabelsZ* 2004/2, 225, *Struycken A.V.M.*, Les conséquences de l'intégration européenne sur le développement du droit international privé, *Recueil des Cours* 1992, 257 aj.

³ Autorka měla jako expert Ministerstva spravedlnosti možnost seznámit se s textem nařízení již v rámci připomínkového řízení.

je cizincem nebo má v zahraničí bydliště či obvyklý pobyt, nebo právnická osoba má v zahraničí své sídlo, v jiném, cizím státě se nachází místo plnění smlouvy aj. V rámci EU se namísto „mezinárodního prvku“ prosazuje pojem „přeshraniční prvek“, který je ale podle mého názoru ve vztahu k výše uvedeným pojmům jen dalším synonymem. Nově se setkáváme také s pojmem „komunitární mezinárodní prvek“, který označuje, že určité právní instrumenty evropského práva omezují svou regulaci pouze na vztahy vznikající v rámci EU. Takové omezení právní úpravy na komunitární vztahy není vůbec jednoduché a ani dosavadní interpretace Evropského soudního dvora v tomto směru není zcela přesvědčivá (srov. zejména rozsudek ESD č. C-281/02, *Owusu*). Některé novější předpisy EU tento „přeshraniční“ prvek přímo vymezují, což ale podle názoru autorky není zcela vhodné řešení.

„Evropské mezinárodní právo soukromé“ - pojem a předmět

Evropské mezinárodní právo soukromé v širším pojetí, které zahrnuje kolizní normy i normy mezinárodního civilního procesního práva, obsahuje tři okruhy právních norem práva ES, jimiž jsou (a) normy upravující pravomoc, resp. tzv. mezinárodní příslušnost civilních soudů určitého členského státu EU v přeshraničních sporech, jakož i otázky spolupráce těchto soudů, (b) normy určující rozhodné právo, které bude na daný soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem aplikováno, tzn. kolizní normy a (c) normy upravující uznání a výkon cizích soudních a dalších rozhodnutí, tj. rozhodnutí vydaných v jiných členských státech EU, v soukromoprávních věcech. Dnes se již začíná rýsovat další zvláštní skupina norem upravujících civilní řízení ve zvláštních případech s přeshraničním prvkem, jako je evropský platební rozkaz, evropské řízení o drobných nárocích, směrnice o mediaci apod. Tento pojem vychází z vymezení soudní spolupráce v občanských věcech v ustanovení čl. 65 Smlouvy o založení Evropského společenství (SES), které je legislativním východiskem nových evropských předpisů v této oblasti.

Předmětem evropského mezinárodního práva soukromého jsou soukromoprávní vztahy vznikající v oblasti přeshraničních styků v rámci Evropské unie, které jsou regulovány jednotnou úpravou vyplývající z práva ES. Prameny právní úpravy jsou v důsledku tohoto vymezení nejen akty primárního a sekundárního (případně i terciárního) práva ES, ale i některé mezinárodní smlouvy a vnitrostátní předpisy jednotlivých členských států, přijaté k vnitrostátnímu provedení práva ES.

Podmínky pro unifikaci mezinárodního práva soukromého v rámci Evropské unie

Jak kolizní normy, tak normy mezinárodního civilního procesního práva se podle názoru autorky vyznačují zcela specifickými rysy, které vytvářejí vhodné podmínky pro sjednocenou úpravu.

Prvním je autonomie norem mezinárodního práva soukromého: je třeba si uvědomit, že kolizní normy a někdy i normy mezinárodního civilního procesního práva jsou zčásti obdobně formulovány v právních řádech různých států a dokonce i v právních řádech patřících do různých právních kultur. Díky blízkosti a obdobnému charakteru těchto norem připadá značný význam právní komparatistice jak v oblasti práva kolizního, tak v oblasti mezinárodního civilního procesního práva. Tato blízkost a podobnost úprav vede zároveň k určité autonomii těchto norem ve smyslu jejich relativní nezávislosti na společenském, politickém a ekonomickém systému.

Druhým význačným rysem kolizních norem a norem mezinárodního civilního procesního práva je jejich neutralita: obě kategorie norem jsou samy o sobě, na rozdíl od norem hmotněprávních, „neutrální“ v tom smyslu, že pouze určují rozhodné hmotné právo nebo pouze určují příslušný soud, aniž obsahují konkrétní úpravu. To má obrovský význam při vytváření unifikovaných úprav. Státy se cítí případným sjednocováním těchto norem mnohem méně dotčeny než v případech, kdy dochází přímo ke sjednocování hmotného či procesního práva. Hmotněprávní unifikace – na rozdíl od unifikace kolizní - již skutečně zasahuje do tradičních řešení, přijímaných v různých právních kulturách, což se většinou setkává s nepříliš velkou ochotou států takové tradice měnit. Obdobná situace existuje v oblasti civilního procesu, kde je rovněž možné rozlišit pravidla o mezinárodní pravomoci soudů a uznání a výkonu cizích rozhodnutí od ostatní matérie.

Za této situace připadá kolizním normám a normám mezinárodního civilního procesního práva důležitá role právě při přípravě jednotného soukromého práva EU, neboť tyto jednotné předpisy jsou podstatně menším zásahem do právní kultury jednotlivých členských států. Míra unifikace je samozřejmě nižší: tyto normy pouze stanoví, které právo bude rozhodné, před kterými soudy se budou řešit případné spory a jaké jsou podmínky případného uznání a výkonu takových rozhodnutí. Unifikace v této „nižší“ úrovni má však svůj nezpochybnitelný význam z hlediska právní jistoty a předvídatelnosti právních řešení. Hovoří se o renesanci mezinárodního práva soukromého a o tom, že tento obor je nejdynamičtěji se rozvíjející oblastí soukromého práva v Evropské unii v poslední době.

2. Evropská společenství a regulace soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem

Jak již bylo uvedeno, evropské mezinárodní právo soukromé bývá považováno za rychle se rozvíjející oblast soukromého práva v rámci EU, která se unifikuje skutečně závratným tempem. Tento radikální vývoj vychází z Amsterodamské smlouvy z r. 1997, která novelizovala SES a která vstoupila v platnost v r. 1999. Amsterodamská smlouva, která vyhlásila „prostor svobody, bezpečnosti a práva“, převedla materii týkající se volného pohybu

osob a soudní spolupráce v občanských věcech ze třetího, unijního (tj. mezivládního) pilíře, zakotveného ve Smlouvě o EU (SEU), do pilíře prvního, komunitárního, zahrnutého Smlouvou o ES. Význam tohoto přesunu ze třetího do prvního pilíře je zcela mimořádný, zejména pro mezinárodní právo soukromé, které je od této doby regulováno převážně formou nařízení. Opatření v oblasti „soudní spolupráce v občanských věcech“, která vycházejí z čl. 65 SES, musejí dnes, podle platné SES, naplňovat tři obecná kritéria (srov. čl. 65 SES): (a) občanské věci, (b) mezinárodní prvek, a (c) nezbytnost k řádnému fungování vnitřního trhu. Tato opatření jsou v určitém směru omezena: limity představují zásada subsidiarity a zásada proporcionality.

K tomu lze stručně poznamenat, že vazba na „náležité fungování vnitřního trhu“ bude stále volnější, což dokládá také Lisabonská smlouva, podepsaná 13.12.2007, která v této otázce přímo přejímá formulaci obsaženou v Návrhu Smlouvy zakládající Ústavu pro Evropu, uvádějící poukaz na nezbytnost k náležitému fungování vnitřního trhu slovem „zejména“ (srov. čl. 81/2 Smlouvy o fungování EU ve znění Lisabonské smlouvy). Sféra evropského mezinárodního práva soukromého se tak zřejmě bude dále rozšiřovat.

3. Prameny evropského mezinárodního práva soukromého a jejich systém

Prameny práva Evropských společenství se obecně člení na právo primární a sekundární. Primární právo tvoří zakládací smlouvy a smlouvy je revidující, měnící a doplňující, sekundární právo tvoří nařízení, směrnice a rozhodnutí, případně doporučení a stanoviska. Normy evropského mezinárodního práva soukromého nacházíme především v právu sekundárním, základním východiskem je ovšem právo primární. Určitý význam donedávna hrálo i tzv. právo terciární, které představují komunitární úmluvy, uzavírané mezi členskými státy EU. Terciární právo je společně s dalšími komunitárními úmluvami, uzavíranými mezi členskými státy EU, považováno za součást práva ES v širším smyslu. K terciárnímu právu bývá někdy přiřazována i Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy z r. 1980, která sice byla uzavřena rovněž pouze mezi členskými státy ES, avšak nikoli na základě čl. 293/ex-čl. 220 SES. Je to svým charakterem mezinárodní smlouva, uzavřená členskými státy ES za účelem sjednocení práva v oblasti mezinárodního práva soukromého, jak uvádí její Preambule. Tato úmluva rovněž platí pouze mezi členskými státy ES/EU a nové členské státy jsou povinny k této úmluvě přistoupit.

Z hlediska pramenů evropského mezinárodního práva soukromého je potřebné uvést, že normy primárního práva ES nejsou většinou považovány za přímé prameny evropského mezinárodního práva soukromého. Z některých ustanovení SES jsou však dovozovány určité principy, které mají význam pro interpretaci kolizních a procesních norem. Za takové obecné

principy primárního práva bývají zpravidla považovány za zákaz diskriminace ve smyslu čl. 12 SES a principy odvozené Evropským soudním dvorem ze základních svobod, zejména z volného pohybu zboží (čl. 28-30 SES), svobody usazování (čl. 43-48 SES) a volného pohybu služeb (čl. 49-55 SES). V těchto ustanoveních SES bývají dokonce někdy spatřovány skryté kolizní normy, nejde však o obecně sdílený názor. Nejvýraznějším příkladem ustanovení SES, která obsahují skryté kolizní normy, je čl. 48 SES, vymežující společnosti, které požívají podle SES práva svobody usazování.

Předpisy sekundárního práva jsou dominantním pramenem evropského mezinárodního práva soukromého. Sekundární právo tvoří podle čl. 249 SES zejména následující akty: nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska. Nařízení je s ohledem na svou přímou použitelnost a přímý účinek považováno za nejefektivnější nástroj sjednocování práva ES.

Důležitá je otázka střetů mezi prameny práva ES. Mezi prameny primárního práva navzájem existuje souřadný vztah, základní smlouvy jsou na sobě vzájemně nezávislé. Primární právo je svrchované a má hierarchickou přednost před ostatními prameny komunitárního práva. Pokud jde o vzájemné vztahy mezi akty sekundárního práva, je potřebné se především orientovat na vlastní ustanovení těchto předpisů, která mohou předvídat řešení případných konfliktů. Nejsou-li v příslušném předpisu taková ustanovení obsažena, lze usuzovat, že v těchto vztazích patrně platí obecné zásady, zejména *lex posterior derogat priori* a *lex specialis derogat generali*.

Mezinárodní smlouvy, uzavřené Evropským společenstvím, stojí mezi primárním a sekundárním právem. Čl. 300/7 SES výslovně stanoví, že *dohody uzavřené za podmínek stanovených tímto článkem jsou závazné pro orgány Společenství i pro členské státy*. V hierarchii norem práva ES zauímají mezinárodní smlouvy postavení nadřazené sekundárnímu právu (rozhodnutí ESD č. 40/72 „Schröder“).

4. Evropské mezinárodní právo soukromé a mezinárodní smlouvy

Tradičním instrumentem, který upravuje mezinárodní právo soukromé – jak kolizní, tak procesní, jsou mezinárodní smlouvy. Základní význam mají úmluvy přijímané v rámci Haagské konference mezinárodního práva soukromého, jejímž členským státem je i Česká republika (dříve Československo), významné jsou i mezinárodní smlouvy přijímané v rámci dalších organizací, jako je Rada Evropy, OSN, Mezinárodní komise o občanském statutu (CIEC),⁴ aj. Nelze zapomínat ani na dvoustranné smlouvy o právní pomoci uzavřené Českou

⁴ CIEC – Commission Internationale de l'État Civil, oficiální český překlad „Mezinárodní komise o občanském statutu“, viz http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/lk_international_cs.htm

republikou, resp. často ještě bývalým Československem s cizími státy, které rovněž obsahují normy mezinárodního práva soukromého.

Nejvýznamnější z mezinárodních organizací je Haagská konference mezinárodního práva soukromého, založená v r. 1893, která jako globální mezivládní organizace sdružuje nyní 69 členů (mezi nimi i Českou republiku). Z hlediska evropského mezinárodního práva soukromého má značný význam okolnost, že v nejnovějších haagských úmluvách je umožněna účast i tzv. regionální organizace ekonomické integrace (zkr. *REIO*, *Regional Economic Integration Organisation*).⁵ Za takovou organizaci je považováno především Evropské společenství, které se již delší dobu účastní přípravných prací i přijímání nejnovějších haagských úmluv, ES se jako REIO stalo členem Haagské konference dne 3.4.2007.

Střety mezinárodních smluv a tzv. odpojovací klauzule

Případné vzájemné střety mezinárodních smluv se řeší podle obecných pravidel mezinárodního práva veřejného, obsažených zejména ve Vídeňské úmluvě o smluvním právu. Směrodatný je především čl. 41 Vídeňské úmluvy o smluvním právu. Toto ustanovení je základem pro vznik tzv. odpojovacích klauzulí (*disconnection clauses*, *clauses de déconnexion*, *Trennungsklauseln*), které vycházejí z možnosti smluvních států mnohostranné mezinárodní smlouvy uzavírat *inter se* (mezi sebou) dohody pozměňující smlouvu pouze ve svých vzájemných vztazích (srov. čl. 41/1 Vídeňské úmluvy). První možností je připuštění takové změny samotnou mnohostrannou úmluvou (tzv. *contracting-out*, čl. 41/1 lit. a) Vídeňské úmluvy). Druhá možnost vychází z toho, že smlouva takovou změnu nezakazuje a dále, neohrožuje výkon práv a závazků smluvních stran a nedotýká se ustanovení, jehož změna by byla neslučitelná s plněním předmětu a účelu mezinárodní smlouvy jako celku (srov. čl. 41/1 lit. b) a čl. 41/2 Vídeňské úmluvy).

Odpojovací klauzule jsou zejména v pozdějších mezinárodních smlouvách používány poměrně často. Mezinárodní úmluvy tedy mohou obsahovat vlastní ustanovení, týkající se vztahu k jiným mezinárodním úmluvám a aplikační přednosti. Pokud však takové ustanovení není v mezinárodní smlouvě obsaženo nebo se na určitý právní instrument nevztahuje, je nezbytné postupovat podle obecných principů. Základními principy jsou „*conventio specialis derogat conventioni generali*“ (zvláštní dohoda ruší obecnou dohodu) a „*conventio posterior*

Úmluvy připravené v rámci této komise jsou přijímány v rámci Rady Evropy.

⁵ Srov. Haagskou úmluvu o dohodách o výlučném výběru soudu z 30.6.2005, čl. 30.

derogat conventioni priori“ (pozdější dohoda ruší předcházející dohodu), přičemž platí, že „*conventio est lex*“. S těmito principy ovšem někdy nevystačíme.

Vztah předpisů ES a mezinárodních smluv a jejich vzájemné střety

Komplikovaný je i vztah předpisů ES a mezinárodních smluv z hlediska samotného českého vnitrostátního práva. Autorka uvádí konkrétně vztah čl. 10 Ústavy, který stanoví přednost vyhlášených a ratifikovaných mezinárodních smluv před zákonem, a čl. 10a Ústavy, tzv. „integrační klauzule“, podle něhož mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci. Tato dvě ustanovení a jejich vzájemný vztah, zejména pak dosah ustanovení čl. 10a Ústavy, nejsou v české odborné literatuře vnímány shodně. Podle názoru autorky je přitom nepochybné, že základ je třeba spatřovat v mezinárodním právu: Smlouva o přistoupení ČR k EU je mezinárodní smlouvou, stejně jako smlouvy zakládající Evropská společenství. Toto platí obecně, i přes specifika evropského práva. Kritika „cukerného komunitárního nálezu“ Ústavního soudu (nález Pl. ÚS 50/04), kterou vyslovilo několik českých specialistů,⁶ je tak oprávněná.

Vztahy „nařízení – mezinárodní smlouva“

Východiskem je zde výslovná právní úprava, obsažená v některých nařízeních nebo v některých mezinárodních smlouvách. Pokud výslovná úprava chybí, je třeba obecně hledat řešení v primárním právu ES nebo v mezinárodním právu veřejném. Nejvýznamnějšími předpisy jsou obě bruselská nařízení, a v podstatě i obě římská nařízení, ve vztahu k nimž může poměrně často dojít ke střetu s mezinárodní smlouvou.⁷ Je potřebné zmínit i úpravu obsaženou v Římské úmluvě, která je rovněž specifická. Pokud by došlo ke střetu evropského předpisu a mezinárodní smlouvy, aniž tento předpis obsahuje výslovné řešení takového konfliktu, přichází patrně v úvahu aplikace obecné úpravy v primárním právu ES, tedy článku 307 Smlouvy o ES a případně i aplikace obecných pravidel mezinárodního práva veřejného.

Mezinárodní smlouvy uzavřené před přistoupením České republiky k EU zůstávají v zásadě nedotčeny s tím, že je potřebné učinit opatření k odstranění případných

⁶ Srov. zejména *Malenovský J.*, K nové doktríně Ústavního soudu ČR v otázce vztahů českého, komunitárního a mezinárodního práva, *Právní rozhledy* 21/2006, 774 (775) a *Zemánek J.*, Otevření ústavního pořádku komunitárnímu právu potvrzeno, nikoli však nekontrolovatelně, *jurisprudence* 5/2006, 47 (50) s dalšími odkazy. Kriticky také *Král R.*, Znovu k zakotvení vnitrostátních účinků komunitárního práva v Ústavě ČR, *Právní rozhledy* 3/2004, 110.

⁷ Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (tzv. Nařízení Brusel I), Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 o soudní příslušnosti, uznání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (tzv. Nařízení Brusel IIa), Nařízení EP a Rady (ES) č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Nařízení Řím II) a Nařízení EP a Rady (ES) č. 593/2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Nařízení Řím I).

neslučitelností. Rovněž podle čl. 6/12 Aktu o podmínkách přistoupení ČR a dalších států a o úpravách smluv, na nichž je založena Evropská unie, přijmou nové členské státy „vhodná opatření, aby ve vztahu k mezinárodním organizacím a mezinárodním dohodám, jejichž smluvními stranami je také Společenství nebo jiné členské státy, případně přizpůsobily své postoje právům a povinnostem vyplývajícím z jejich přistoupení k Unii.“

Tato úprava se nepochybně týká mezinárodních smluv, které byly uzavřeny před přistoupením k EU. Z hlediska České republiky se v oblasti mezinárodního práva soukromého mohou vyskytnout určité problémy. Odchylná úprava je obsažena v některých smlouvách o právní pomoci se třetími státy (jde např. o smlouvy o právní pomoci s Ruskem nebo Ukrajinou⁸), v této sféře však neexistuje výslovná úprava případných střetů v příslušných nařízeních. Nezbyvá než hledat řešení v čl. 307 SES. Určitou možnost řešení poskytují zároveň obecná pravidla mezinárodního práva veřejného. Základními principy, které přicházejí v úvahu při řešení případného střetu, jsou zejména „*pacta sunt servanda*“ (smlouvy se musejí zachovávat) a „*res inter alios acta, alteri nocere non debet*“ (co jedni sjednají, nesmí škodit druhým). Tato pravidla lze ovšem rovněž dovodit z čl. 307 SES.

Vztahy „nařízení – mezinárodní smlouva uzavřená ES“

Evropské společenství je rovněž samo subjektem, který uzavírá mezinárodní smlouvy, mající relevanci pro mezinárodní právo soukromé, ať již jde perspektivně o haagské úmluvy, neboť ES je členem Haagské konference), nebo třeba o Montrealskou úmluvu o sjednocení některých pravidel o mezinárodní letecké přepravě z r. 1999. Dojde-li ke střetu mezi nařízením a ustanovením mezinárodní smlouvy uzavřené Evropským společenstvím, jedná se o střet mezi prameny práva ES, který řeší čl. 300/7 SES. Stručně řečeno, aplikace mezinárodního práva má přednost před sekundárním právem ES.

5. Evropské mezinárodní právo soukromé a národní právo členských států

Východiskem jsou přednost, přímá aplikovatelnost a přímý účinek práva ES. Právo ES má před národním právem přednost, tzn. že kolizní či civilně procesní normy českého práva, zejména normy obsažené v zákoně o mezinárodním právu soukromém a procesním č. 97/1963 Sb. v platném znění (ZMPS), jsou nahrazeny kolizními či procesními normami obsaženými zejména v nařízeních. Vyvstává zde však otázka slučitelnosti kolizních a procesních norem národního práva s právem ES, zejména s ústředními normami primárního práva ES. To je otázka pro českého právníka poněkud neobvyklá: principy dovozované z primárního práva,

⁸ Srov. Smlouva o právní pomoci se Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských a obchodních, vyhl. č. 95/1983 Sb., a Smlouva mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech., sdělení č. 123/2002 Sb.m.s.

s nimiž nauka mezinárodního práva soukromého ve starých členských státech EU dnes již běžně operuje, nebyly prozatím v rámci české nauky mezinárodního práva soukromého podrobeny hlubší analýze. Určitá konfrontace těchto principů s principy českého mezinárodního práva soukromého je nepochybně namístě, alespoň ve výchozích bodech.

Obecné principy primárního práva ES

Za obecné principy primárního práva, které se jeví jako relevantní pro mezinárodní právo soukromé, bývají zpravidla považovány zákaz diskriminace na základě státní příslušnosti ve smyslu čl. 12 SES a principy odvozené Evropským soudním dvorem ze základních svobod. Zejména se jedná o principy vyplývající z ustanovení SES, jimiž jsou zakotveny volný pohyb zboží (čl. 28-30 SES týkající se zákazu množstevních omezení dovozu, vývozu nebo tranzitu zboží mezi členskými státy), volný pohyb pracovníků (čl. 39-42 SES), svoboda usazování (čl. 43-48 SES) a volný pohyb služeb (čl. 49-55 SES o liberalizaci služeb).

Rozpor práva ES a národního práva členského státu lze podle názoru autorky řešit několika způsoby. Bude záležet na konkrétním případě. Pokud by v rozporu s právem ES byla samotná kolizní nebo procesní norma, takovou normu aplikovat nelze, případně by se uplatnil výklad konformní s právem ES. Pokud by se do kolize s právem ES dostalo až hmotněprávní ustanovení, které určila jako rozhodné kolizní norma, uplatní se opět buď eurokonformní výklad, nebo, a to výjimečně, by se přímo aplikovalo právo ES, nebo by, také výjimečně, musela být aplikace rozhodného práva odmítnuta. Přitom nejde o čistě akademické úvahy.

Princip zákazu diskriminace na základě státní příslušnosti

Dnes již tradičně uváděným principem primárního práva, který má kolizněprávní relevanci, je princip zákazu diskriminace na základě státní příslušnosti. SES přímo uvádí, že v rámci použití této smlouvy, aniž jsou dotčena její zvláštní ustanovení, je zakázána jakákoli diskriminace na základě státní příslušnosti (čl. 12 SES). Je ovšem otázkou, jak tento princip interpretovat ve vztahu k mezinárodnímu právu soukromému.

Východiskem při promítání zákazu diskriminace do mezinárodního práva soukromého by podle názoru autorky měla být myšlenka rovnosti, rovného zacházení bez ohledu na státní příslušnost dotčené osoby. Tomuto postulátu nepochybně odpovídá i české mezinárodní právo soukromé, jehož základním principem je princip rovnosti všech právních řádů. Ten se specificky projevuje na prvním místě v tom, že pokud kolizní norma odkáže na cizí právo, soudce je povinen toto právo použít, aniž je k tomu potřebný návrh na aplikaci cizího práva a aniž je toto použití podmíněno požadavkem vzájemnosti při obdobné situaci před soudem onoho státu, jehož právo má být aplikováno. Tento princip povinnosti aplikovat cizí rozhodné

právo je dovozován ze samotné formulace kolizní normy, která přikazuje použití určitého práva. V právních rádech některých členských států EU tomu tak, jak známo, není a situace je mnohem složitější. Přitom by právě tato otázka a její vyjasnění měla obecně předcházet tvorbě jednotných kolizních norem tak, aby byla zajištěna jejich efektivní aplikace ve všech členských státech.

Zákaz diskriminace a kritérium státní příslušnosti v kolizním a procesním právu

Jiným aspektem zákazu diskriminace na základě státní příslušnosti je otázka určování rozhodného práva a případně i založení soudní pravomoci (mezinárodní soudní příslušnosti) na základě kritéria státní příslušnosti osoby. Mezi odborníky se již řadu let vede diskuse o tom, do jaké míry zasahuje otázka možné diskriminace na základě státní příslušnosti ve smyslu čl. 12 SES i samotné kolizní kritérium státní příslušnosti, které je dodnes významným hraničním určovatelem v řadě kontinentálních evropských států zejména v oblasti osobního statutu, práva rodinného a dědického. V diskusi, alespoň v rámci evropského mezinárodního práva soukromého, lze vystihnout všeobecný trend, který směřuje od kolizního kritéria státní příslušnosti ke kritériu obvyklého pobytu, obdobný trend se projevuje v mezinárodním civilním procesním právu. Obecně lze určitě s tímto názorem souhlasit, i když v detailech se může situace ukázat jako složitější, ostatně ani názory teorie nejsou zdaleka jednotné.

Prosazuje se názor, že z čl. 12 SES vyplývá dalekosáhlý, pokud se úplný zákaz, navazovat v případech situace v rámci vnitřního trhu ES na právní řád podle státní příslušnosti účastníka. V obecném navazování na státní příslušnost v právu rodinném, dědickém či osob však diskriminace spatřována není. Není, ale může být. Dnešní odklon od kritéria státní příslušnosti ke kritériu obvyklého pobytu, již široce akceptovaný nejen v evropském právu, zejména v připravovaných návrzích, ale i v úmluvách přijatých v rámci Haagské konference mezinárodního práva soukromého, je čím dále tím výraznější.

České právo ve stávajícím ZMPS vychází v právu osob, rodinném a dědickém převážně z kritéria státní příslušnosti, toto kritérium dominuje dokonce i v mezinárodním civilním procesním právu, kde je státní příslušnost osoby rozhodná pro založení pravomoci (mezinárodní příslušnosti) soudů v právu osob, rodinném a dědickém. ZMPS je zákon, který pochází z poloviny šedesátých let v úzké návaznosti na zákon předchozí z r. 1948, dále historicky podmíněný, a samozřejmě odráží východiska kontinentálního práva tehdejší doby. Tradice kritéria státní příslušnosti v právu osob, rodinném a dědickém však do značné míry

přetrvává i v návrhu nového ZMPS, s tím, že kritérium (obvyklého) pobytu je zakotveno jako primární spíše výjimečně a většinou se uplatní jen jako kritérium doplňkové.⁹

Používání kritéria státní příslušnosti v právu rodinném a dědickém se postupně stává obsoletním, jak to naznačují i návrhy na unifikovanou úpravu v rámci EU či nové úmluvy Haagské konference. Lze však mít přece jen určité pochybnosti. Tato otázka by neměla být řešena rychlým, zjednodušeným řezem, který by dosavadní státní příslušnost, mnohdy považovanou ve sjednocené Evropě za překonanou a konzervativní, bez dalšího nahrazoval kritériem obvyklého pobytu. Obvyklý pobyt osoby v určitém státě, i třeba dvouletý, může být při dnešní zvýšené mobilitě osob zcela nahodilý a je třeba poskytnout ochranu osobě, která má určitá očekávání v souladu s právem státu, jehož je příslušníkem.

Slučitelnost národního práva s obsahem neprovedených směrnic

Určitý problém může představovat otázka slučitelnosti národního práva s obsahem neprovedených směrnic. Členské státy EU jsou povinny vnitrostátně provést směrnice do doby ve směrnicích uvedené, tato lhůta činí zpravidla dva roky. I ve směrnicích lze nalézt předpisy sledující sbližování mezinárodního práva soukromého, od Amsterodamské smlouvy však spíše výjimečně, neboť přednost je zjevně dávana nařízením, která úpravu přímo sjednocují. Horizontální přímý účinek směrnice dosud Evropským soudním dvorem přiznán nebyl. Teorie evropského práva dospěla na základě dosavadní judikatury ESD k závěru, že možnost přímé aplikace dosud neprovedené směrnice nastává pouze při splnění tří specifických podmínek, jimiž jsou: (a) marné uplynutí lhůty k provedení směrnice; (b) nedochází k negativnímu ovlivnění právního postavení třetích osob a (c) aplikace přímého účinku má vést ke zlepšení právního postavení beneficentů směrnice. Za nepřímý účinek směrnic, resp. obecně nepřímý účinek práva ES bývá považován tzv. eurokonformní výklad národního práva členských států EU.

Slučitelnost národního práva s judikaturou Evropského soudního dvora

Požadavek slučitelnosti národního práva s právem ES se vztahuje nejen k předpisům evropského práva, a to, jak bylo výše naznačeno, včetně práva primárního, ale i ke srovnání národního práva se závěry obsaženými v rozhodnutích Evropského soudního dvora. Jak trefně uvádí *Pelikánová*, „...plochý pozitivizmus spokojující se s gramatickým výkladem konkrétního zákonného ustanovení uměle izolovaného již nemůže stačit, protože práce s komunitárním právem znamená způsobilost aplikovat obecné právní principy formulované v primárním právu nebo v judikátech i na české právní předpisy. K tomu, abychom byli

⁹ Kritérium obvyklého pobytu se primárně uplatní např. při určení rozhodného práva pro majetkové vztahy mezi manželi nebo při určení pravomoci českých soudů pro otázky výchovy, výživy a dalších věcech péče o nezletilé.

schopni posoudit, zda český zákon neporušuje např. princip zákazu diskriminace, musíme nejen vědět, že takový princip je formulován, uznán a Evropským soudním dvorem aplikován, musíme také znát judikaturu, která formulovala jeho rozsah a podmínky.¹⁰

Jako příklad toho, že je nezbytné při aplikaci našich norem mezinárodního práva soukromého přihlížet rovněž k judikatuře ESD, může sloužit konfrontace ustanovení § 51 ZMPS s judikaturou ESD ve věcech rozhodování soudů členských států o uložení jistoty za náklady řízení cizincům (*cautio judicatum solvi*). Podle § 51/1 ZMPS soud, a to na návrh odpůrce, uloží cizinci, který se domáhá rozhodnutí o majetkovém právu, aby složil soudem určenou jistotu za náklady řízení s tím, že nesloží-li jistotu do stanovené lhůty, nebude proti vůli odpůrce v řízení pokračovat a řízení zastaví. Ustanovení § 51/2 ZMPS předvídá určité výjimky, kdy jistotu nelze uložit, zejména pokud je dána materiální vzájemnost nebo je navrhovatel osvobozen od soudních poplatků a záloh. Obdobné ustanovení bylo možno nalézt i v právních řádech dalších členských států.

ESD v této otázce rozhodoval několikrát v souvislosti se zákazem diskriminace z důvodu státní příslušnosti a privilegováním vlastních státních příslušníků ve vztahu k subjektům z jiných členských států. Zákaz diskriminace totiž zavazuje soud členského státu, aby chránil příslušníky Evropské unie stejným způsobem jako své občany. Ustanovení o povinnosti cizince složit jistotu při podání žaloby bylo shledáno diskriminačním ve vztahu k příslušníkům Evropské unie v několika rozhodnutích (srov. zejména rozsudek ESD ve věci C-43/95 *Data Delecta*). Z této judikatury je třeba vyvodit širší závěry, které se nepochybně budou týkat i výše uvedeného ustanovení § 51 ZMPS. Otázka zákazu požadavku složení jistoty za náklady řízení je specificky řešena v některých nařízeních (srov. čl. 51 Nařízení Brusel I a čl. 51 Nařízení Brusel IIa). Podle názoru autorky bude muset být patrně shodně rozhodováno i tam, kde dosud nebyla přijata v rámci EU jednotná procesní úprava, konkrétně např. v řízení o věcech dědických před českými soudy, půjde-li o osoby mající státní příslušnost či bydliště v některém členském státě EU. Tato otázka souvisí s tzv. eurokonformním výkladem národního práva.

Změny v používání norem českého mezinárodního práva soukromého

Je nepochybné, že výše naznačené faktory ovlivňují i české mezinárodní právo soukromé. Z obecných pravidel evropského práva vyplývá přednost evropského mezinárodního práva soukromého před českým právem. V nově připraveném zákoně o

¹⁰ Pelikánová I., Význam komunitárního práva pro právní praxi stále roste, Právní zpravodaj 5/2007, 1.

mezinárodním právem soukromém a procesním¹¹ je dokonce předvídáno ještě zvláštní ustanovení o přednosti evropského práva, které přímo uvádí: „*Jestliže použití přímo použitelného práva Evropských společenství vede k jinému výsledku než použití ustanovení tohoto zákona, použije se práva Evropských společenství.*“ (srov. § 3 návrhu zákona o mezinárodním právem soukromém a procesním). Takové ustanovení nebude mít konstitutivní účinek; spíše půjde o to, aby ten, kdo právo aplikuje, si uvědomil existenci evropského práva.

Klade se přirozeně otázka, co všechno má být považováno za „*přímo použitelné právo Evropských společenství*“: zda je tím míněno pouze právo psané, tedy zejména nařízení a případně i přímo aplikovatelná ustanovení primárního práva, nebo i judikatura Evropského soudního dvora, která, jak bylo naznačeno, může rovněž ovlivňovat použití takových ustanovení, která jsou s ní v rozporu. Osobně se domnívám, že tento paragraf, pokud zůstane v zákoně zachován, bude muset být interpretován rovněž s ohledem na judikaturu Evropského soudního dvora. Ale stejně je potřebné postupovat i nyní, za platnosti ZMPS, který tuto otázku zvlášť neupravuje. Je otázkou, zda je toto nové ustanovení v zákoně nezbytné, s ohledem na možné interpretační potíže by asi spíše mělo být z návrhu vypuštěno.

Evropské mezinárodní právo soukromé tak přináší do aplikace českého mezinárodního práva soukromého výrazné změny a zasahuje jak přímo, tak zprostředkovaně. V důsledku toho se použitelnost národního práva, jak kolizního, tak mezinárodního civilního procesního práva, omezuje a zužuje.

Přímý vliv evropského mezinárodního práva soukromého

Od 1. května 2004 u nás přímo platí nařízení, která ovládají právní regulaci přeshraničních vztahů mezi subjekty z členských států EU v oblasti mezinárodního civilního procesního práva, pokud jde o pravomoc českých soudů a uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních a rovněž ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (Nařízení Brusel I a Brusel IIa). Dále platí nařízení o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech EU, nařízení o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech, nařízení o úpadkovém řízení, nařízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky, nařízení o evropském platebním rozkazu, nařízení o evropském řízení o drobných nárocích, nařízení o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy, nařízení o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, jakož i nařízení další, která dílčím

¹¹ Návrh prozatím nepublikován, srov. např. *Kučera Z.*, Legislativní úvahy k připravované kodifikaci mezinárodního práva soukromého, in *Štenglová (ed.)*, Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, 217

způsobem zasahují do kolizního práva nebo do civilního mezinárodně procesního práva, např. nařízení o evropských nadnárodních společnostech. Nařízení, která vstoupila v platnost před 1.5.2004, platí v ČR od tohoto data s přihlédnutím k přechodným ustanovením.

Přímo platí rovněž Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, která je v ČR aplikovatelná s účinností od 1.7.2006.

Zprostředkovaný vliv evropského mezinárodního práva soukromého

Za zprostředkovaný vliv evropského mezinárodního práva soukromého na české právo lze považovat především změny, ke kterým dochází v českém vnitrostátním právu. U těchto změn je potřebné přihlížet k evropským předpisům, na základě nichž byly takové „euronovely“ českého práva přijaty, a vykládat taková ustanovení v souladu s těmito předpisy a jejich deklarovanými cíli, které bývají zpravidla zakotveny v preambulích těchto předpisů.

Nařízení

V důsledku přijetí některých nařízení došlo k novelizaci zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním, kterou bylo zavedeno zvláštní řízení o uznání a výkonu některých cizích rozhodnutí, v němž se postupuje podle předpisu ES (Nařízení Brusel I, Nařízení Brusel II, Nařízení Brusel IIa) nebo podle mezinárodní smlouvy, zejména byl zaveden tzv. institut prohlášení vykonatelnosti, českému mezinárodnímu civilnímu procesnímu právu dosud neznámý. Tato ustanovení §§ 68a-68c ZMPS je potřebné interpretovat přímo v návaznosti na uvedená nařízení, k jejichž provedení slouží. Do občanského soudního řádu bylo k provedení Nařízení o evropském exekučním titulu pro nesporné pohledávky vloženo ustanovení § 200ua, zvláště upravující řízení o potvrzení evropského exekučního titulu.

Zásahy českého zákonodárce mohou být ovšem nadbytečné: typickým příkladem je ustanovení § 68a/2 ZMPS, podle něhož rozhodnutí justičních orgánů členských států EU v občanskoprávních věcech a obchodních věcech, která jsou v souladu s přímo použitelným předpisem ES potvrzena jako evropský exekuční titul, nepodléhají povinnosti prohlášení vykonatelnosti podle tohoto zákona. Výkon těchto rozhodnutí probíhá v souladu s podmínkami stanovenými přímo použitelným předpisem ES.

Směrnice

Hlavním problémem, s nímž se musí vypořádat české mezinárodní právo soukromé, je implementace směrnic. Kolizní normy obsažené ve směrnici byly většinou vnitrostátně provedeny novelizací zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním (srov. §§ 10a, 10b, 11a, 11b, 11c, 11d, 11e ZMPS). Autorka poukazuje na to, že český zákonodárce není zcela důsledný, a kolizní normy tak můžeme nalézt nejen v zákoně o mezinárodním právu soukromém a procesním, ale i v dalších předpisech, jimiž jsou prováděny příslušné směrnice

(srov. např. § 64 Občanského zákoníku, jímž je provedena Směrnice 94/47/ES o ochraně nabyvatelů ve vztahu k některým aspektům smluv o nabytí práva k dočasnému užívání nemovitostí; § 9 zák. č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti týkající se vnitřního trhu, provádějící Směrnici 2000/31/ES o určitých aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodního styku v rámci vnitřního trhu a Směrnici 2002/58/ES o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací; nebo § 6 zákona č. 168/1999 Sb. v platném znění., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, pokud jde o škody způsobené na území jiných členských států).

Se směrnicemi, tedy instrumentem, který na rozdíl od nařízení vždy vyžaduje vnitrostátní provedení, je třeba počítat i do budoucna. Protože právní úprava mezinárodního práva soukromého je v návrhu nového zákona koncipována jako úprava stabilní, kterou by neměly narušovat časté novelizace, uvažuje se o tom, že by k budoucímu zákonu mohly být připojovány přílohy, které by byly jeho součástí a obsahovaly normy, které by ČR byla zavázána převzít do svého právního řádu. Tím by byla struktura nového zákona chráněna proti narušování častými novelizacemi, které nelze vyloučit.¹² Tato otázka, velmi praktická, dosud nebyla definitivně vyřešena.

6. Výklad a používání evropského mezinárodního práva soukromého

Dodržování práva při výkladu a provádění SES zajišťují v rámci svých pravomocí Soudní dvůr a Soud prvního stupně (srov. čl. 220 SES). Autoritativnímu výkladu evropských soudů podléhají podle SES nejen zřizovací smlouvy, ale i veškeré předpisy vydané orgány Společenství. ESD působí jako autoritativní orgán i při výkladu dalších instrumentů, a to na základě zvláštních protokolů. Rozhodnutí evropských soudů mají s ohledem na často pouze rámcový charakter evropských předpisů zcela mimořádný význam pro jejich výklad v praxi soudů členských států EU. Evropský soudní dvůr a Soud prvního stupně napomáhají vnitrostátním soudům zajistit jednotný výklad a aplikaci evropského práva ve všech členských státech. Rozsudky evropských soudů jsou používány jako plnohodnotné prameny komunitárního práva, což bude muset akceptovat i český právník. Judikatura ESD je pro interpretaci a používání řady předpisů skutečně klíčová a výrazně ovlivnila rovněž evropské mezinárodní právo soukromé.

Specifika evropského mezinárodního práva soukromého

Evropské mezinárodní právo soukromé rovněž podléhá autoritativnímu výkladu ESD,

¹² Srov. *Kučera Z.*, K rekodifikaci mezinárodního práva soukromého, in *Rekodifikace soukromého práva*, AUC-Iuridica 1-2/2003.

avšak na základě speciální úpravy. Pokud jde o sekundární právo, vydané v rámci opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech, uplatní se jako *lex specialis* pro podmínky řízení o předběžné otázce ustanovení čl. 68 SES. Podle čl. 68/1 SES vyvstane-li taková otázka v určité právní věci, která je předmětem zahájeného řízení u soudu členského státu, jehož rozhodnutí již nemůže být napadeno opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, požádá tento soud Soudní dvůr o rozhodnutí v této otázce, považuje-li rozhodnutí o ní za nutné k vydání svého rozsudku.

Z toho vyplývají určité rozdíly ve srovnání s obecným režimem podle čl. 234 SES. Předně, o rozhodnutí může požádat pouze soud, jehož rozhodnutí již nemůže být napadeno opravnými prostředky, tedy řádnými opravnými prostředky, to je rozdíl oproti obecnému režimu, kdy otázku může předložit i soud nižšího stupně. Další rozdíl vychází z toho, že soud není povinen tak učinit, je povinen dotázat se pouze tehdy, pokud to považuje za nezbytné pro rozhodnutí ve věci samé, přičemž tuto nezbytnost si soud posoudí sám.

Sekundární mezinárodní právo soukromé může vyplývat i z jiných ustanovení SES, jedná se např. o předpisy vydávané na základě ustanovení SES za účelem vytvoření a fungování vnitřního trhu, zajištění svobody usazování či svobody poskytování služeb: v takových případech se uplatní obecný režim předkládání předběžných otázek na základě čl. 234 SES.

Uvažuje se o tom, že do budoucna by režim předkládání předběžných otázek Evropskému soudnímu dvoru podle Hlavy IV. SES měl být sjednocen s obecnou úpravou, v souladu s čl. 234 SES, tzn. že ani ve věcech soudní spolupráce v občanských věcech by soudy oprávněné otázkou pokládat nebyly omezeny pouze na soudy odvolací, resp. na soudy rozhodující v poslední instanci. Smlouva o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy (SFEU) již nepředvídá specifickou úpravu pro rozhodování předběžných otázek v oblasti justiční spolupráce v občanských věcech (srov. kapitolu 3 „Justiční spolupráce v občanských věcech, čl. 81 SFEU), resp. obecně v celé hlavě V, nazvané „Prostor svobody, bezpečnosti a práva“ (srov. kapitolu 1 „Obecná ustanovení“, čl. 67-76 SFEU). Nové ustanovení o Soudním dvoru EU je v čl. 267 SFEU koncipováno zcela obecně.

Výklad a používání evropského práva

Použití normy předpokládá nejprve její výklad. To znamená, že ještě předtím, než můžeme dospět k závěru, že např. určitá norma evropského práva je přímo použitelná nebo že musíme určité ustanovení českého práva vyložit eurokonformně, musíme takovou normu interpretovat. Evropský soudní dvůr vytvořil na základě tradic mezinárodního práva veřejného (srov. čl. 31-33 Vídeňské úmluvy o smluvním právu) a na základě některých

vnitrostátních, zejména ústavněprávních principů některých členských států, zvláštní výkladové zásady, které představují autonomní výklad, který je svým charakterem bližší ustanovením vnitrostátního práva než právu mezinárodnímu. ESD se přitom neomezuje na doslovné znění, nýbrž naopak je pro něj charakteristická orientace na účel normy a cíle zřizovacích smluv. Svým charakterem jde o soudcovské právo, které vychází z řešení jednotlivých případů, pomocí nichž je právo ES sjednocováno a dále rozvíjeno. ESD tak hraje podstatnou roli při unifikaci a harmonizaci komunitárního práva.

Eurokonformní výklad a používání národního práva

Eurokonformní výklad, tedy výklad v souladu s komunitárním právem a jeho principy, se vztahuje především k národním implementačním předpisům, tj. předpisům provádějícím směrnice a případně i nařízení; konformně s evropskými předpisy by však měly být interpretovány rovněž ostatní předpisy českého práva. Pokud by se předpis českého práva dostal do rozporu s předpisem evropským, přednostně se uplatní evropské právo (srov. např. rozsudek ESD č. 14/83 *Von Colson*).

Zásada loajality

Závazek interpretovat národní právo eurokonformně s primárním právem je odvozován z čl. 10 SES, podle něhož členské státy přijmou veškerá vhodná obecná i zvláštní opatření k plnění závazků, které vyplývají z této smlouvy nebo jsou důsledkem činnosti orgánů Společenství, usnadňují mu plnění jeho poslání a zdrží se jakýchkoli opatření, jež by mohla ohrozit dosažení cílů této smlouvy. Tato tzv. zásada loajální spolupráce mezi členskými státy nebo stručněji zásada loajality znamená, že národní zákonodárce je předně povinen uspořádat svůj právní řád tak, aby nebyl v rozporu s primárním právem. Čl. 10 SES však zároveň zavazuje rozhodovací orgány členského státu, aby při aplikaci a výkladu národního práva přihlížely k cílům Společenství.

Konkrétní uplatnění principu loajality z hlediska českého mezinárodního práva soukromého není tak akademické, jak by se snad mohlo zdát na první pohled. Možnost použití tohoto principu se nabízí v souvislosti s případem italsko-českého kulhajícího manželství, nedávno komentovaným v české literatuře. Manželství italského občana a ženy, která má současně českou a italskou příslušnost, bylo jako konzulární sňatek v ČR platně uzavřeno podle práva italského a lze je uznat i podle právních řádů jiných států, avšak podle práva českého je neplatné.¹³ Je otázkou, jak je možno v tomto zdánlivě neřešitelném případě postupovat. Určitým východiskem pro uznání tohoto manželství za platné může být alespoň

¹³ Mrázek J., *Matrimonium claudicans a uzavírání manželství s cizincem nebo v zahraničí*, Právní rozhledy 9/2007, 309.

podle názoru autorky, který nemusí být a ani údajně není všeobecně sdílen,¹⁴ opora o judikaturu Evropského soudního dvora, zejména rozsudky ve věci č. C-148/02 *García Avello* a ve věci č. C-168/91 *Konstantinidis*. V souvislosti s rozsudky *García Avello* a *Konstantinidis* je ve spojení se zásadou nediskriminace a zásadou rovného zacházení dokonce dovozováno, že v otázkách rodinného práva se jako diskriminační jeví nepoužít jiného národního práva s ohledem na zvláštní situace z hlediska státní příslušnosti (tedy dvojího občanství) dotčených osob. Rovné zacházení vyžaduje, aby každý byl podřízen právu, které nejlépe vyhovuje primárnímu pravidlu SES, v podstatě přednostně před vlastními kolizními normami.¹⁵

Základní svobody

Mezi hodnoty primárního evropského práva patří dále určitě komunitární svobody, zejména volný pohyb osob podle čl. 14 SES, svobodný pohyb a pobývání občanů Unie na území členských států podle čl. 18 SES a svoboda usazování podle čl. 43 SES, jimiž lze nepochybně v dané souvislosti rovněž argumentovat. Uváděný případ italsko-českého kulhajícího manželství je jedním z případů, kde by primární právo ES mohlo najít své konkrétní uplatnění.

Význam norem sekundárního práva

V praxi je prozatím významnější otázka výkladu národního práva konformně se směrnicemi, které členský stát transponuje v souladu s čl. 249/3 SES. Z tohoto ustanovení je dovozována i povinnost rozhodujícího orgánu vykládat v souladu se směrnicí nejen předpisy přijaté k jejímu provedení, ale i ostatní relevantní normy národního práva (rozsudek ESD č. C-106/89 *Marleasing*). Závazek eurokonformního výkladu se vztahuje i na předpisy národního práva, jimiž jsou (případně) implementována nařízení.

Příkladem nedostatečně provedených směrnic s relevancí pro přeshraniční vztahy a evropské mezinárodní právo soukromé mohou být směrnice na ochranu spotřebitele, jejichž kolizní ustanovení nebyla v podstatě implementována do českého práva, s výjimkou ustanovení § 64 občanského zákoníku, které se ale vztahuje pouze k ochraně spotřebitele při uzavírání smlouvy o užívání budovy nebo její části na časový úsek.¹⁶ Bude-li řešena otázka rozhodného práva ve zvlášť upravené věci ohledně spotřebitelských smluv, která je zakotvena přímo ve směrnici, a stojí tak mimo režim Římské úmluvy o právu rozhodném pro smluvní

¹⁴ Srov. v podrobnostech *Pauknerová M.*, Případ italsko-českého kulhajícího manželství: řešení nabízí evropské právo, *Právní rozhledy* 16/2007, 597.

¹⁵ Srov. *Baratta R.*, Problematic elements of an implicit rule providing for mutual recognition of personal and family status in the EC, *IPRax* 2007/1, 4; a *Bogdan M.*, *Concise Introduction to EU Private International Law*, Europa Law Publishing, Groningen 2006, 24, 27.

¹⁶ Podle § 64 ObčZ spotřebitel nesmí být zbaven ochrany zakotvené v předchozích ustanoveních bez ohledu na rozhodné právo, nachází-li se budova na území ČR nebo má spotřebitel v ČR trvalý pobyt. Stejná ochrana náleží spotřebiteli, pokud se budova nachází na území členského státu.

závazkové vztahy, podle čl. 20 Římské úmluvy má před Úmluvou přednost právo ES, tzn. úprava obsažená ve směrnici, která by měla být vnitrostátně provedena. V těchto směrnicích se z hlediska rozhodného práva vesměs jedná o případy, kdy je požadována ochrana spotřebitele, který si zvolil pro svou spotřebitelskou smlouvu právo třetího státu a neměl by být zbaven ochrany, kterou mu poskytují ustanovení směrnice. Tak např. podle čl. 6/2 Směrnice č. 93/13/ES o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách přijmou členské státy nezbytná opatření pro zajištění toho, aby spotřebitel neztratil ochranu, kterou mu poskytuje tato směrnice, proto, že si zvolil právní předpisy třetí země jako právní předpisy vztahující se na smlouvu, jestliže smlouva úzce souvisí s územím členských států. Taková norma by asi měla být zvlášť upravena, obdobně jako to učinil český zákonodárce v § 64 ObčZ, který se vztahuje k timesharingu. Obecnou klauzuli zajišťující spotřebiteli ochranu podle právního řádu jeho obvyklého bydliště zakotvuje sice již Římská úmluva v čl. 5, rozsah aplikace tohoto článku je však poměrně úzký. I v takových případech se klade otázka eurokonformního výkladu: zda by se při určování rozhodného práva nemělo přihlížet přímo k neprovedeným ustanovením směrnice.

Základní svobody a princip země původu v evropském mezinárodním právu soukromém

V oblasti základních tržních svobod se prosazuje tzv. princip země původu, který je na těchto svobodách postaven. Zejména jde o svobodu pohybu zboží ve smyslu čl. 28 SES a svobodu pohybu služeb ve smyslu čl. 49 SES. Tato ustanovení obsahují princip, že zboží nebo služba, které byly v členském státu svého původu uvedeny do oběhu v souladu s předpisy tohoto státu, se mohou volně pohybovat uvnitř Společenství. Základní tržní svobody slouží jako nástroje k odstranění právních rozdílů a k vytvoření vnitřního trhu ve smyslu čl. 3/1 lit. c) SES. Princip země původu v rámci práva ES obecně znamená, že na určité právní otázky lze používat pouze zákonné předpisy země původu. Evropský soudní dvůr dospěl v souvislosti s rozvojem zákazu diskriminace při volném pohybu zboží ke dvěma zásadním rozhodnutím čj. 120/78 *Cassis* a čj. 8/74 *Dassonville*. Tato slavná rozhodnutí, vyslovená v zájmu svobody pohybu zboží v rámci ES, podstatně přesáhla zásadu pouhého stejného zacházení se zbožím dovezeným a se zbožím tuzemským v zemi určení. Předpisy země určení dnes platí pouze pro zboží tuzemské a jsou nuceny ustupovat do pozadí v případě zboží dováženého, které již vyhovuje předpisům země svého původu.

V tom se projevuje základní myšlenka principu země původu ve smyslu komunitárního práva, podle níž poskytovatel nějaké služby nebo produktů podléhá pouze právu toho státu, v němž je usazen. Záměrem tohoto principu je jednak posílení soutěže mezi

subjekty soukromého práva, jednak vytvoření soutěže mezi jednotlivými právními řády. Princip země původu v obecné rovině primárního práva a v rovině některých sektorových směrnic, zejména Směrnice o elektronickém obchodu a Směrnice o uznávání odborných kvalifikací,¹⁷ má svůj nezpochybnitelný význam.

Princip země původu z hlediska mezinárodního práva soukromého

Princip země původu má určitou relevanci rovněž z hlediska kolizního práva. Ze závazku uznat zboží nebo služby pocházející z jiných zemí původu za rovnocenné a nebránit jejich umístění na domácím trhu země určení je dovozován implicitně závazek podřídít takové zboží a služby právnímu řádu země jejich původu. Rozhodným právem je tak právní řád země původu. Autorka se zabývá uplatněním tohoto principu v oblasti poskytování zboží a služeb a v právu společností.

Kritika

Princip země původu vypadá na první pohled logicky a jednoduše, je však potřebné upozornit na to, že myšlenka *lex originis* se neprojevuje ve všech oblastech stejně a někdy vede k jen obtížně udržitelným závěrům. Otázkou z hlediska mezinárodního práva soukromého zůstává, zda jde v uváděných případech skutečně o kolizní normy a zda je možné z různých ustanovení především primárního práva jednoznačně dovodit kolizněprávní odkaz na právní řád země původu. V obecné úrovni základních svobod pohybu zboží a služeb lze dospět k závěru, že v zásadě, s výše naznačenými výjimkami, je navazováno na právo země původu. Neplatí to však obecně, zejména s ohledem na poslední vývoj v regulaci oblasti volného poskytování služeb (srov. Směrnici č. 2006/123/ES o službách).

Podle názoru autorky by princip země původu mohl mít určité opodstatnění v deliktním právu, kde odpovídá hraničnímu určovateli *lex loci delicti commissi*, tedy místu, kde došlo ke skutečnosti, která zakládá nárok na náhradu škody. Princip země původu lze hledat rovněž v mezinárodním civilním procesním právu, v regulaci vzájemného uznávání rozhodnutí soudů členských států. Evropské předpisy jsou postaveny na tom, že soudní rozhodnutí v civilních věcech vydaná v jednom členském státě jsou v ostatních členských státech uznávána, aniž je k tomu třeba zvláštního rozhodnutí. Výjimky, na základě nichž takové soudní rozhodnutí nebude uznáno, jsou velmi omezené a soudní rozhodnutí nesmí být v žádném případě přezkoumáváno ve věci samé (srov. např. čl. 33-36 Nařízení Brusel I a čl. 21-24 Nařízení Brusel IIa). Z tohoto přístupu lze dovodit, že soudnímu rozhodnutí, které bylo vydáno v souladu s formálními předpisy země místa soudu (materiální správnost rozhodnutí

¹⁷ Směrnice 2000/31/ES o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu (Směrnice o elektronickém obchodu) a Směrnice 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací.

nepodléhá přezkumu), jsou přiznány stejné účinky, jako rozhodnutí soudu „země určení“, v níž je o uznání rozhodnuto. Na rozdíl o mezinárodního civilního procesního práva význam principu země původu v právu kolizním ustupuje do pozadí, snad s výjimkou kolizního práva společností, kde však situace není zcela jednoznačná ve prospěch principu země původu. Bude záležet na tom, zda bude případně přijata další právní úprava, která bude postavena na tomto principu. Doména principu země původu tak zůstává spíše ve sféře veřejného práva, zejména v oblasti regulace volného pohybu zboží.

7. Evropské mezinárodní právo soukromé ve vztahu k subjektům z nečlenských států

Právním východiskem pro režim vztahů s nečlenskými státy je Vídeňská úmluva o smluvním právu, jejíž čl. 34 jasně stanoví generální pravidlo týkající se třetích států: ze smlouvy nevznikají závazky ani práva třetímu státu bez jeho souhlasu. Základem těchto vztahů je tak princip svrchované rovnosti států a případné výjimky ve vztahu ke třetím státům by bylo možné hledat pouze v mezerách mezinárodního obyčejového práva.

To je východisko v úrovni mezistátní, podstatnou je tu ovšem okolnost, že Evropské společenství je samo subjektem, který sdružuje členské státy. Evropské společenství má v oblasti regulace soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem významné vnější pravomoci, které dnes již do značné míry omezují členské státy EU samostatně sjednávat mezinárodní smlouvy.

V úrovni regulace vztahů subjektů z členských států se subjekty z nečlenských států je situace ještě složitější. V předpisech evropského mezinárodního práva soukromého se poměrně často setkáváme s otázkou, zda tyto předpisy platí pouze pro vztahy v rámci komunitárním, nebo také obecně, ve vztazích k nečlenským státům.

Speciální úprava ve vztahu k subjektům z nečlenských států, a to subjektům ze států EFTA (Evropského sdružení volného obchodu), je zakotvena v Luganské úmluvě o soudní příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Vnější pravomoci ES/EU v oblasti regulace soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem

Evropské společenství má pravomoc uzavírat v oblasti mezinárodního práva soukromého mezinárodní smlouvy se třetími státy nebo mezinárodními organizacemi. Otázkou je, zda je zde externí pravomoc ES výlučná, či zda v této oblasti existuje společná či sdílená pravomoc ES a členských států. Tato věc je v oblasti mezinárodního práva soukromého velmi praktická zejména s ohledem uzavírání mezinárodních úmluv, připravených v rámci Haagské konference mezinárodního práva soukromého, členskými

státy. Česká republika je jedním z dlouholetých a aktivních členů Haagské konference a je smluvním státem řady haagských úmluv, tato otázka má proto pro nás značný význam. V dnešní době je tato situace již zčásti vyřešena, zejména díky rozhodnutím Evropského soudního dvora (č. 22/70 *AETR* a posudku č. 1/03 *Luganská úmluva II*) a samozřejmě i přistoupením Evropského společenství jako regionální organizace ekonomické integrace (REIO) k Haagské konferenci.

Evropské mezinárodní právo soukromé a vztah ke třetím státům – otázka univerzální a partikulární aplikace

Mezinárodní právo soukromé je svou povahou – regulace soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem – spíše univerzální než partikulární. To znamená především, že normy mezinárodního práva soukromého nejsou, pokud jde o rozsah aplikace, ohraničovány na vztahy v rámci Evropské unie, nýbrž zcela přirozeně tyto vztahy přesahují. To platí zejména pro právo kolizní. Kolizní norma určí jako rozhodné právo právní řád na základě konkrétního hraničního určovatele – není proto vyloučeno, že rozhodným právem se může stát právo třetího státu, který není členem EU. V reakci na změny, které přinesla Amsterodamská smlouva, byla položena otázka, zda by normy evropského mezinárodního práva soukromého měly být aplikovatelné pouze v rámci partikulárním, tj., jak se někdy uvádí, v rámci intra-komunitárním, nebo v rámci univerzálním.

Odpovědi na otázku partikulární či univerzální aplikovatelnosti evropského mezinárodního práva soukromého nejsou shodné a dále se vyvíjejí. Podle některých názorů může být čl. 65 SES interpretován tak, že je žádoucí přijímat předpisy mezinárodního práva soukromého, které budou mít jednotný rozsah aplikace z hlediska třetích států. Jiné názory pohlízejí na čl. 65 SES poněkud střízlivěji a dospívají k závěru, že rozsah aplikace čl. 65 SES je omezen na případy uvnitř Evropské unie, a že otázka univerzální aplikace čl. 65 SES není v dohledné době obecně dosažitelná. Diskuse pokračuje. Ukazuje se, že je potřebné rozlišit, zda jde o aplikovatelnost kolizních norem nebo o aplikovatelnost norem mezinárodního civilního procesního práva.

Autorka se tímto rozlišením podrobně zabývá a zvláště vymezuje univerzální kolizní normy a kolizní normy s komunitární působností. Jiným aspektem je tzv. univerzální použitelnost kolizních norem (tzv. *lois uniformes*), tedy možnost určit jako rozhodné rovněž právo nesmluvního či nečlenského státu. Univerzální použitelnost výslovně předvídají obě nedávná římská nařízení. V jiných nařízeních (a samozřejmě i jiných instrumentech, které unifikují kolizní normy, včetně některých ustanovení ZMPS, která transponují evropské

směrnice) tomu tak být nemusí. Vždy je zde potřebné vycházet z vlastních ustanovení příslušné právní úpravy, v této otázce nelze podle názoru autorky generalizovat.

Otázka aplikace evropského civilního procesního práva ve vztahu k členským státům ve srovnání s jeho aplikací ve vztahu k nečlenským státům je složitější. Je potřebné rozlišit minimálně dvě oblasti evropských předpisů upravujících mezinárodní civilní procesní právo, a sice oblast určování pravomoci (mezinárodní příslušnosti) soudů členských států a oblast uznání a výkonu rozhodnutí vydaných v jiném (členském) státě. Autorka se z hlediska mezinárodní příslušnosti kriticky věnuje zejména rozhodnutí *Owusu*, z něhož je dovozován univerzální dosah pravidel o mezinárodní příslušnosti v evropském civilním procesním právu. Jinou otázkou je uznání a výkon rozhodnutí vydaných v jiném než členském státě, tedy ve třetím státě. Čl. 32 Nařízení Brusel I výslovně uvádí, že pro účely tohoto Nařízení se „soudním rozhodnutím“ rozumí každé rozhodnutí vydané soudem členského státu bez ohledu na to, jak je označeno. Jen takové rozhodnutí lze za splnění určitých, přímo stanovených podmínek uznat a vykonat v jiném členském státě.

Podle názoru autorky lze jen obtížně uvažovat o univerzální aplikovatelnosti ustanovení evropských předpisů, která umožňují uznání a výkon rozhodnutí soudů členských států, i na rozhodnutí soudů třetích států. Toto není myslitelné ani v určitých specializovaných oblastech, jako je výživné či ochrana dětí, kde uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí probíhá opět pouze v rámci smluvních států (srov. haagské úmluvy), tedy v podstatě na základě vzájemnosti. Uznání rozhodnutí soudu jiného, tedy nesmluvního či nečlenského státu, je třeba odlišovat od možnosti aplikovat právo nesmluvního či nečlenského státu, na které odkáže kolizní norma. Kolizní norma tak může učinit bez ohledu na vzájemnost (srov. čl. 11 Haagské úmluvy o právu použitelném pro dopravní nehody, který výslovně uvádí, že použití cizího práva není závislé na podmínce vzájemnosti), což procesní norma vztahující se k uznání a výkonu cizích rozhodnutí patrně nemůže.

S tím souvisí další závažná okolnost. Podmínky pro uznání a výkon rozhodnutí smluvního či členského státu jsou totiž postaveny liberálněji, než je tomu v obecné úpravě, což je dáno jednak vzájemností, která vyplývá ze smlouvy nebo z členství v určité mezinárodní organizaci, jednak, např. v rámci EU či Evropského hospodářského prostoru, určitým předpokládaným standardem soudních rozhodnutí.

Komunitární právní úprava uznání a výkonu cizích rozhodnutí zůstane patrně i nadále úpravou s pouze evropskou působností, omezenou na uznávání a výkon rozhodnutí soudů členských států. Je ovšem věcí každého členského státu, jakou úpravu přijme ve svém vnitrostátním mezinárodním civilním procesním právu, které generálně upravuje vztahy se

třetími státy. Nelze ztrácet ze zřetele ani úpravu zakotvenou ve dvoustranných smlouvách se třetími státy, která zavádí speciální režim.

III. Perspektivy

Evropské mezinárodní právo soukromé je právem považováno za nejdynamičtěji se rozvíjející oblast evropského soukromého práva. Jak již bylo zmíněno, mezinárodní právo soukromé (a procesní) se vyznačuje určitými specifickými rysy, které autorka osobně považuje za významné z hlediska možné unifikace těchto norem v širším měřítku. Předně, neutralita norem mezinárodního práva soukromého dává podstatně vyšší předpoklady pro zvažování možnosti unifikace, než je tomu v případě práva hmotného. A dále, existuje určitá autonomie norem mezinárodního práva soukromého, představující resistenci vůči různým politicko ekonomickým vlivům. Tyto dva specifické rysy, které hmotné právo postrádá, mohou sehrát významnou roli i při unifikaci v rámci EU.

Evropské mezinárodní právo soukromé postupně nahrazuje vnitrostátní autonomní mezinárodní právo soukromé: je to zjevné u nařízení, méně zjevné u směrnic, které jsou vnitrostátně prováděny.

Na druhé straně je potřebné vycházet zcela realisticky z toho, že MPS je národní právo, každý stát má své MPS a přirozeně má zájem na tom, aby kolizní i mezinárodní civilní procesní právo odpovídalo jeho právní kultuře. Vznikají nové národní kodifikace (nedávno např. v Belgii) a nové předpisy, např. nařízení Řím I, výslovně předpokládají (v podstatě paralelně) existující vnitrostátní úpravu – s úvahou, že by se případně měla aplikovat ustanovení národního práva, pokud jsou příznivější.¹⁸

Autorka záměrně ponechává stranou argument „*subsidiarity*“, kterým se dá odůvodnit v posuzovaném případě jakékoli stanovisko.¹⁹

Z toho lze dovodit určité další závěry.

Otázka komplexní unifikace evropského mezinárodního práva soukromého ještě zdaleka není na pořadu dne, ale určitě by měla být posuzována a diskutována, tendence k takové unifikaci je nepochybná.

Národní kodifikace mezinárodního práva soukromého v členských státech EU si nadále ponechávají svůj význam a je třeba jim věnovat pozornost i do budoucna. To se týká i české rekodifikace mezinárodního práva soukromého.

Obě úrovně se vzájemně ovlivňují, nejde o jednostranný vliv. Jednotné evropské úpravy vycházejí z legislativních koncepcí členských států (na straně jedné) a na druhé straně

¹⁸ Srov. čl. 7/3 lit. e) Nařízení Řím I (pojistné smlouvy).

¹⁹ Tvůrci evropských zřizovacích smluv autorce jistě prominou.

– evropské právo, tedy to, co již bylo sjednoceno, zpětně ovlivňuje řešení v právu autonomním, tzn. v právu jednotlivých členských států, které je tímto způsobem fakticky sjednocováno. Pro objektivního pozorovatele je to pozitivní jev, členské státy EU, zejména některé, se však dalšímu sjednocování kolizních a procesních norem spíše brání.

IV. Seznam publikovaných prací

I. Monografie, kapitoly v monografiích

M. Pauknerová, Smluvní odpovědnost v mezinárodní přepravě (Contractual liability in international transport, Czech with English summary), Academia Prague 1985, 140 p.

M. Pauknerová, Tsjechoslowakije (Inleiding in het Tsjechoslowaakse recht), in: Een inleiding tot het rechtsvergelijkende onderzoek, Ed. D. Kokkini-Iatridou. Kluwer, Deventer 1988, p. 531 ff.

M. Pauknerová, The Pensions Insurance Scheme in Czechoslovakia, Ch.I.5., in: International Handbook on Pensions Law, Ed. L. Mok, Graham & Trotman, London (Dordrecht), Boston 1989, p. 203 ff.

M. Pauknerová, The Procedure for Establishing and Monitoring Joint Ventures and FDI Companies, Corporate Forms of Joint Ventures and FDI Enterprises, Status of Joint Ventures, Termination and Dissolution (Ch. 5, 6, 7, 16), in: Foreign Investment in Central and Eastern Europe, ed. V. Pěchota, M. Knappová, Parker School of Foreign and Comparative Law, Columbia University - New York, Graham & Trotman 1993

M. Pauknerová, Evropské společenství, Jednotný trh, Společné politiky, Koordinace politik, Systém orgánů, Právo, (European Community, Internal market, Common policies, System of organs, Law, Czech, jointly with L. Neustupná, J. Skála, J. Zachariáš, J. Zemánek), Prospektrum, Prague 1992, 186 p.

M. Pauknerová, The Czech Republic, in: European Agency and Distribution Law, Reporter, publ. D. Campbell, Salzburg, ed. Matthew Bender & Co., Matthew Bender, USA 1998

V. Knapp, M. Pauknerová, Gesellschaftsrecht und ausländische Investitionen in Tschechien, Das Gesellschaftsrecht in Osteuropa, Heft 3, Hrsg. G. Roth, Schriftenreihe Wirtschaftsraum Mitteleuropa, Wien 1993, 33 p.

P. Kalenský, M. Pauknerová, The Economic Legislation of the Czech Republic and the Requirements for Compatibility with the European Community Law, Institute of Sociology, Prague, July 1993, 34 p.

Z. Madar et al., Slovník českého práva (Dictionary of the Czech Law, Czech, co-author in the field of private international law and responsible for the field of European law), 1st ed. Linde Prague 1995, 2nd ed. Linde Prague 1998, 3rd ed. Linde Prague 2002

Z. Kučera et al., Úvod do českého práva mezinárodního obchodu (Introduction to the Czech international trade law, Czech, jointly with M. Pauknerová, K. Růžička, V. Zunt), West Bohemian University Pilsen, 1997

M. Pauknerová, Společnosti v mezinárodním právu soukromém (Companies in Private International Law, Czech with English summary), Charles University Prague 1998

M. Pauknerová (ed.), Doing Business in the Czech Republic, Juris Publishing, Yonkers, New York 1999

M. Pauknerová, Private International Law, Czech Republic, International Encyclopaedia of Laws, Kluwer Law International 2002, 156 p.

Z. Kučera, M. Pauknerová, K. Růžička, V. Zunt, Úvod do práva mezinárodního obchodu (Introduction to International Trade Law), Czech, ed. Aleš Čeněk, POLS 2003, 302 p.

M. Pauknerová, K. Růžička, Arbitration in the Czech Republic, in: P. Oberhammer, U. Haas, H. Heiss, Ch. Liebscher, Arbitration in Central Europe, ed. P. Oberhammer, Manz Verlag, Wien 2005, p. 253- 374 (in English)

M. Pauknerová, Einige Bemerkungen zum heutigen Stand und der künftigen Rekodifikation des Privatrechts in der Tschechischen Republik unter besonderer Berücksichtigung des europäischen Verbraucherprivatrechts, in: M. Paschke, M. Pauknerová (ed.), Grundfragen des europäischen Verbraucherprivatrechts, Karolinum, Prague 2006 (in German)

M. Pauknerová, Brussels II bis: Its Impact and Application in the Czech Republic, in *K. Boele-Woelki and C. González-Beilfuss* (eds), *Brussels II bis: Its Impact and Application in the Member States*, European Family Law Series, Antwerpen - Oxford, Intersentia 2007, ISBN 978-90-5095-644-4, 69-82 (in English)

M. Pauknerová, „Some remarks on the recodification of Czech Private Law with special regard to Private International Law and European Law”, p. 102-112, in M. Pauknerová, J. Přibáň, A. Kerner with J. Young (eds), “Changes of Judicial Culture and Decision Making in Different Branches of Law”, Karolinum Prague 2007 (in English)

M. Pauknerová, *Evropské mezinárodní právo soukromé (European Private International Law)*, C.H.Beck Prague 2008, 409p., ISBN 978-80-7400-034-8, GAČR č. 407/05/2008, (in Czech summary in English)

Z. Kučera, M. Pauknerová, K. Růžička et al., *Právo mezinárodního obchodu (International Trade Law)*, A. Čeněk, Plzeň 2008, 407 p., VZ MSM, co-author: Chapters 3 (p. 49-71), 6 (p. 110-133), 7 (p. 134-155) a 15 (p. 294-314), in Czech

M. Pauknerová, K. Růžička (eds.), *Poceta Zdeňkovi Kučerovi k 80. narozeninám (Liber amicorum Zdeněk Kučera, 80th Anniversary)*, AUC Iuridica 1/2008 Prague, 303 p.

II. Studie

M. Pauknerová, Institut tzv. vyšší moci v mezinárodních úmluvách o přepravě zboží (*Institution de la force majeure dans les conventions internationales de transport des marchandises*, Czech with French summary), in: *Studie z mezinárodního práva (Studies in International Law, hereinafter SMP)* Vol. 16, Academia Prague 1982, p. 169 ff.

M. Pauknerová, Přímá aplikace administrativněprávních norem v mezinárodním právu soukromém (*L'application immédiate des règles de droit administratif en droit international privé*, Czech with French summary), in: SMP Vol. 18, Academia Prague 1984, p. 145 ff.

M. Pauknerová, *Unification and Codification of International Transports Law*, in: SMP Vol. 19, Academia Prague 1985, p. 78 ff.

M. Pauknerová, Pojištění v právních vztazích s mezinárodním prvkem (*Insurance in Legal Relations with an International Element*, Czech with English summary), in: SMP Vol. 21, Academia Prague 1987, p. 272 ff.

M. Pauknerová, Smíšené podnikání v socialistických státech a mezinárodní hospodářská spolupráce (*Joint Ventures in Socialist States and International Economic Cooperation*, Czech with English summary), in: SMP Vol. 22, Academia Prague 1989, p. 159 ff.

M. Pauknerová, *Jurisdictional Immunity of State and its Property* (jointly with V. Balaš und J. Zemánek), in: SMP Vol. 23, Academia Prague 1990, p. 7 ff.

M. Pauknerová, *Studie über den Immobilienmarkt in der ČSFR*, Prague 1991, 19 p.

M. Pauknerová, *Besicherungsmöglichkeiten nach tschechoslowakischem Recht mit besonderer Berücksichtigung der Regelung von Pfandrechten, Zurückbehaltungsrechten, Bürgschaften und Bankgarantien*, Prague 1991, 35 p.

M. Pauknerová, *The Czechoslovak Approach to the Draft Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property* (jointly with V. Balaš), *Michigan Journal of International Law*, Vol. 12, Issue 4, Summer 1991, p. 201 ff.

M. Pauknerová, *Liberty of entrepreneurial activities and legal regulation of foreign trade, grant NATO "Democratic Institutions Fellowship"*, 50 p., Prague 1993

M. Pauknerová, *The Czech Republic*, in: *European Agency and Distribution Law*, Reporter, publ. D. Campbell, Salzburg, ed. Matthew Bender & Co., Release No. 2, New York, 1998

V. Lazic, Z. Kučera, M. Pauknerová, K. Růžička, *The Czech Republic*, in: *Arbitration in Central and Eastern Europe*, T.M.C. Asser Press & Kluwer, The Hague (in preparation)

M. Pauknerová, *Sicherungsrechte des Straßenfrachtführers*, Tschechische Republik, International Road Transport Union 2000

M. Pauknerová, Odpojovací klauzule v mezinárodních smlouvách a v evropském mezinárodním právu soukromém (Disconnection clauses in international conventions and in European private international law, in Czech), in M. Pauknerová, K. Růžička (eds.), Pocta Zdeňkovi Kučerovi k 80. narozeninám (Liber amicorum Zdeněk Kučera, 80th Anniversary), AUC Iuridica 1/2008 Prague, p. 89-101

III. Původní články

M. Pauknerová, Koncepce odpovědnosti dopravce v mezinárodních úmluvách o přepravě zboží (Concept of liability of the carrier in international carriage of goods conventions, Czech with English summary), Právník (The Lawyer, hereinafter P) 1981/2, p. 188 ff.

M. Pauknerová, Legal problems of pipeline transport (National report, International Congress on Comparative Law 1981), Travaux de droit comparé, Prague 1982, p. 180 ff.

M. Pauknerová, Právní aspekty společné dopravní politiky členských států EHS (Legal aspects of common transport policy of EEC member States, in Czech), Doprava (Transport, hereinafter D)1980/3, p. 277 ff.

M. Pauknerová, Některé problémy právní unifikace mezinárodní přepravy v úrovni RVHP (Some problems of international transports law unification in the CMEA framework, Czech), P 1982/3, p. 246 ff.

M. Pauknerová, Právní otázky potrubní dopravy (Legal questions of pipeline transport, Czech), D 1982/2, p. 153 ff.

M. Pauknerová, Skutečná či fiktivní ztráta při mezinárodní železniční přepravě zboží (Factual or fictitious loss in the int. carriage of goods by rail, Czech), Právní zpravodaj čs. zahr. obchodu (Czechoslovak law in foreign trade, hereinafter PZ) 1982/5, p. 20 ff.

M. Pauknerová, Tzv. přímo použitelné administrativněprávní normy a mezinárodní právo soukromé (Administrative rules of immediate application and private int. law, Czech with English summary), P 1983/5, p. 477 ff.

M. Pauknerová, Rechtsfragen des Binnenschiffahrtsgütertransports auf der Elbe zwischen der ČSSR und der DDR (jointly with U. Filter), Seewirtschaft 1984/3, p. 119 ff.

M. Pauknerová, Právní otázky dopravy v Evropských společenstvích (Legal questions of transport in EC, Czech), P 1983/11, p. 1034 ff.

M. Pauknerová, Das Problem des sogenannten scheinbaren Verlustes in der internationalen Eisenbahngüterbeförderung in der tschechoslowakischen Gerichts- und Schiedsgerichtspraxis, Zeitschrift für den internationalen Eisenbahnverkehr 92 (1984), 9/10, Bern, p. 102 ff.

M. Pauknerová, International Transports Law and Particular Unification in the Framework of the CMEA, Travaux de droit comparé, Prague 1984, p. 172 ff.

M. Pauknerová, The liability of the carrier in international carriage of goods conventions, AAA Yearbook of International Law, The Hague 1984, Vol. 51/52/53, p. 119 ff.

M. Pauknerová, A KGST-én belüli nemzetközi szállítás jogi egységesítésének problémái, in: Magyar jog, 1983/2, p. 167 ff.

M. Pauknerová, Unifikace práva mezinárodního obchodu a její limity (Unification of the law of international trade and its limitations, Czech with English summary), P 1986/11, p. 34 ff.

M. Pauknerová, Conflict of Laws and Public Law (jointly with P. Kalenský), National report, International Congress on Comparative Law 1986, Travaux de droit comparé, Prague 1986, p. 90 ff.

M. Pauknerová, Postupná harmonizace právní úpravy pojištění s mezinárodním prvkem (Progressive harmonization of legal regulation concerning insurance with int. element, Czech), Pojistný obzor (Insurance Review), 1986/7, p. 213 ff.

M. Pauknerová, Mixed enterprises in CMEA members States, various articles (Czech), PZ 1986/3, p. 11 ff.; PZ 1987/2, p. 10 ff.; PZ 1988/1, p. 9 ff.; PZ 1988/4, p. 2 ff.; PZ 1989/2, p. 7 ff.

M. Pauknerová, Smíšené podnikání - joint ventures v socialistických státech (Joint ventures in socialist States, Czech), P 1988/1, p. 42 ff.

M. Pauknerová, Jurisdikční imunita státu v mezinárodním právu (Jurisdictional immunity of the State in int. law, Czech, jointly with V. Balaš and J. Zemánek), P 1988/5, p. 451 ff.

M. Pauknerová, Law Applicable to National and International Marine Transport Claims, Czechoslovakia, AIJA Transports Law Committee, ed. H. Urlus, Rotterdam 1989 (20 p.).

M. Pauknerová, Návrh úmluvy o jurisdikčních imunitách států a jejich majetku a stanovisko Československa. Na okraj rozhodování rakouských soudů o čs. jaderných elektrárnách (Draft of Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property and Positions of Czechoslovakia. Some remarks to decisions of Austrian courts concerning Czechoslovak nuclear power plants, jointly with V. Balaš, Czech with English summary), P 1991/1., p. 51 ff.

M. Pauknerová, Svoboda podnikání a právní regulace zahraničně obchodních vztahů (Liberty of entrepreneurial activities and legal regulation of foreign trade relations, Czech with English summary), P 1991/7-8, p. 668 ff.

M. Pauknerová, Das neue Gesellschaftsrecht in der Tschechoslowakei, Symposium Das Recht im Europäischen Binnenmarkt und die Rechtsreform in der Tschechoslowakei, Prag 1991

M. Pauknerová, Svoboda usazování společností v Evropském společenství a české právo (Freedom of establishment of companies in the EC and Czech law, Czech with English summary), P 1/1994, p. 38 ff.

M. Pauknerová, Svoboda usazování společností v praxi Evropského soudního dvora (Freedom of establishment of companies in the practice of the European Court of Justice, Czech with English summary), P 6/1994, p. 487 ff.

M. Pauknerová, Kogentní normy v mezinárodní obchodní praxi (Mandatory rules in international commercial practice, Czech), Právní praxe v podnikání (Legal practice in business) 1994/11, 4 ff. and 1994/12, 22 ff.

M. Pauknerová, Asociační dohoda - některé teoretické a praktické otázky (The Europe Agreement - some questions of theory and practice, Czech with English summary), P 1995/9, p. 833 ff.

M. Pauknerová, Hamburská pravidla o námořní přepravě zboží se stávají součástí českého práva (Hamburg Rules on Carriage of Goods by Sea become part of the Czech law, Czech), Právo a doprava (Law and Transport), Beck Prague 1995/3, p. 14 ff.

M. Pauknerová, Evropská dohoda o přidružení, volný pohyb průmyslových výrobků a technická harmonizace (The European Association Agreement, free movement of industrial products and technical harmonization, Czech with English summary), P 1996/12, p. 1013 ff.

M. Pauknerová, Státní příslušnost právnických osob (Nationality of legal persons, Czech with English summary), P 1997/6, p. 457 ff.

M. Pauknerová, K pojmu uznání zahraničních právnických osob (Concept of recognition of foreign legal persons, Czech with English summary), P 1997/10-11, p. 843 ff.

M. Pauknerová, Otázka klauzulí o přednostní aplikaci mezinárodních smluv (The Issue of Clauses on the Preferential Application of International Treaties) in: O vztahu ústavního a mezinárodního práva (On Relations of Constitutional and International Law, Czech with English summary), Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 1/1997, p.73 ff.

M. Pauknerová, Osobní statut právnických osob v českém právu (Personal Statute of Legal Persons in the Czech Law, Czech with English summary), Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 1998

M. Pauknerová, Právo Evropské unie a doprava (EC Law and Transport, in Czech), Právní rozhledy (Legal review), Beck Prague, No. 9/1998

M. Pauknerová, Svoboda usazování v právu ES - vybrané otázky (Freedom of Establishment in EC Law - Selected Questions, in Czech), Evropské a mezinárodní právo (European and International Law), No. 6/1998

M. Pauknerová, Právo ES a energetika (EC Law and Energy, in Czech), Právní rozhledy 8/1999

M. Pauknerová, Evropské mezinárodní právo soukromé (European Private International Law, in Czech), Právní rozhledy 9/2000

M. Pauknerová, Svoboda usazování obchodních společností v Evropské unii (Freedom of Establishment of Companies in the EU, in Czech), Právní rozhledy 9/2001

M. Pauknerová, Der Sitz der Gesellschaft und seine Verlegung, in: Symposium of Law Faculties Ludwig Maximilians Universität München and Charles University Prague, Prague – Munich 2002 (in German and Czech, p. 50-72)

- M. Pauknerová, Die Haftung des Straßenfrachtführers und des Spediteurs nach tschechischem Recht, Transportrecht 6-2002, Luchterhand Verlag, Neuwied, (in German), p. 226-231
- M. Pauknerová, Společnosti v mezinárodním právu soukromém – k novému vývoji v českém právu a v právu ES (Companies in Private International Law – New Developments in Czech and European community Law, in Czech with English summary), Právník 3/2002, 321 – 342.
- M. Pauknerová, Právo Světové obchodní organizace, právo ES a vnitrostátní právo (WTO law, EC law, and Domestic Law, in Czech), Právní rozhledy 9/2002
- M. Pauknerová, Eingriffsnormen im tschechischen Internationalen Privatrecht, in: Festschrift für Hans-Jürgen Sonnenberger, Beck Verlag, München 2003 (German)
- M. Pauknerová, Evropské mezinárodní právo soukromé a procesní – aktuální otázky (European private international law – topical questions, Czech), Právní rozhledy 8/2003
- M. Pauknerová, Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí – otázky rozhodného práva (Arbitration in international relations – questions of the applicable law, Czech), Právní rozhledy 12/2003, p. 587-594
- M. Pauknerová, Sídlo společnosti a jeho přemístění – Der Sitz einer Gesellschaft und seine Verlegung, in: L. Tichý (ed.), Vývoj práva obchodních společností – Entwicklung des Rechts der Handelsgesellschaften, Praha 2002, Univerzita Karlova, Praha 2003, p. 50-72 (German and Czech)
- M. Pauknerová, Gründungs –und Sitztheorie im tschechischen Gesellschaftsrecht, in: M. Nettesheim, Th. Oppermann, Die Tschechischen Republik und die Europäische Union, p. 81-94, Duncker&Humblot, Berlin, Tübingen 2003
- M. Pauknerová, Aktuelle Probleme der Rekodifikation des Privatrechts in der Tschechischen Republik, German, in „2. Deutsch-Tschechisches Rechtsfestival“, Herbst 2003, Passau – Prag, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta (Charles University, Faculty of Law), Prague 2004
- M. Pauknerová, Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky (International civil procedure law after the accession of the Czech Republic to the EU, Czech), Právní rozhledy, 9/2004, p. 333-338
- M. Pauknerová, Eingriffsnormen im tschechischen Internationalen Privatrecht, in: Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger, Verlag Beck, München 2004, p. 575-590
- M. Pauknerová, Evropské mezinárodní právo soukromé a české právo (European private international law and Czech law, Czech), in: České právo na prahu Evropské unie (Czech law at the gate of the European Union), Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 1-2/2004, Prague 2004, p. 133-145
- M. Pauknerová, EU Enlargement, Constitution and Czech Private International Law, in: EU Law and National Legal Systems (in English), ed. James Young, Jiri Priban, Antonin Kerner, Cardiff, Workshop 2004, Právnická fakulta (Charles University, Faculty of Law), Prague 2005, p. 118-125
- M. Pauknerová, Competition Law in the Czech Republic, Enforcement of Art. 81 and 82 of the EC Treaty in an Enlarged Europe, paper delivered at the Colloquium "Current Issues of Competition Law in the Light of EU-Turkey Relations", Istanbul 2004
- M. Pauknerová, Svoboda usazování obchodních společností a mezinárodní právo soukromé ve světle novějších rozhodnutí Evropského soudního dvora (Freedom of establishment of commercial companies and private international law in the light of recent decisions of the European Court of Justice), Czech, English summary, Právník 12/2005, p. 1161 -1184
- M. Pauknerová, Kolizněprávní úprava obchodních společností (Conflict of Laws and Commercial Companies, in Czech), Právní rozhledy, 7/2005, p. 244-250
- M. Pauknerová, České obchodní společnosti v EU z pohledu rekodifikace mezinárodního práva soukromého (Czech commercial companies in the European Union under the viewpoint of recodification of private

- international law, in Czech), in Pocta Antonínu Kandovi k 75. narozeninám (Homage to Antonin Kanda), ed. L. Vostrá, Aleš Čeněk, Pilsen 2005, p. 129-140
- M. Pauknerová, The CMR Convention in the European Union, paper delivered at the international symposium to the CMR Convention, Prague, September 2005, to be published in Czech and English in collection of papers (Czech Association for Transports Law in cooperation with the ICC)
- M. Pauknerová, Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii (Prospects of Private International Law and International Procedural Civil Law in European Union, in Czech with English summary), Právník 12/2005, p. 1422-1433
- M. Pauknerová, EU Accession of the Czech Republic and Czech Private International Law (Impact of the Accession of the Czech Republic to the EU on Czech Private International Law), paper delivered at the annual meeting of the European Group for Private International Law, Chania, September 2005
- M. Pauknerová, The feasibility study on the creation of a European research network in the field of judicial cooperation in civil matters, Czech Republic, Asser Institute The Hague, IPR Verlag Munich 2005
- M. Pauknerová, The present situation of private international law in the Czech Republic, European Legal Forum 6-2005, p. 265-268
- M. Pauknerová, Contracts with no governing law in private international law and Non-State law, Czech Republic, National report, paper delivered at the XVIIth Congress of the International Academy of Comparative Law, Utrecht, Netherlands, July 2006
- M. Pauknerová, Přechodná ustanovení nařízení Brusel II (č. 1347/2000) a pravomoc českého soudu v řízení o úpravě poměrů dětí pro dobu po rozvodu (Transitional provisions of the Brussels II Regulation [No. 1347/2000] and the jurisdiction of the Czech court in proceedings on the settlement of the relationship of children for the time after the divorce, in Czech), EMP Jurisprudence 1/2006, p. 57-59
- M. Pauknerová, Evropské mezinárodní civilní procesní právo (Brusel I, Brusel IIa) a mezinárodní civilní procesní právo České republiky – vybrané otázky (European international civil procedure law [Brussels I, Brussels IIa] and international civil procedure law of Czech Republic, in Czech), Právní fórum 4/2006, p. 45-53
- M. Pauknerová, Legalisation of public documents within the EU Member States: Czech Republic (38 p.), Legalisation Study Project, British Institute of International and Comparative Law London 2006
- M. Pauknerová, Entwicklungen im tschechischen internationalen Gesellschaftsrecht, IPRax 2/2007, 162-167 (in German)
- M. Pauknerová, Případ italsko-českého kulhajícího manželství: řešení nabízí evropské právo (The case of an Italian-Czech limping marriage – the solution is offered by the Community law, in Czech), Právní rozhledy 16/2007, 597-601
- M. Pauknerová, Právo ES a jeho vliv na kolizní úpravu obchodních společností v českém právu (EC law and its impact upon the international company law in the Czech Republic, in Czech), in Šturma P., Ondřej J. (ed.), Ekonomické a právní aspekty podnikání v EU a ochrana lidských práv (Economic and Legal Aspects of Entrepreneurial Activities in the EU and Protection of Human Rights), Charles University, Faculty of Law and SVSES, Praha 2007, 215-222
- M. Pauknerová, Einflüsse des Europarechts auf das internationale Privatrecht in der Tschechischen Republik, in Rett og toleranse Festskrift til Helge Johan Thue, Oslo 2007, 390-401 (in German)
- M. Pauknerová, „Kolizní úprava společností – srovnání českého, slovenského a evropského práva“ (Conflict of laws in company law – comparison of Czech, Slovak and European law, in Czech), in „Komunitárne právo a súkromné právo členského štátu“ (Community Law and Private Law of a Member State), Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica 2007, Slovakia, 70-82
- M. Pauknerová, Princip zákazu diskriminace na základě státní příslušnosti a mezinárodní právo soukromé (Principle of prohibition of discrimination on grounds of nationality and private international law, in Czech), in Klíma K. (ed.), Pocta Josefu Blahožovi, Vysoká škola aplikovaného práva Praha 2007, 93-102
- M. Pauknerová, Private International Law in the Czech Republic: Tradition, New Experience and Prohibition of Discrimination on Grounds of Nationality, in: Journal of Private International Law Vol. 4, No. 1, April 2008, pp. 83-105 (in English) ISSN 1744-1048

M. Pauknerová, The “*Contrat Sans Loi*” in Czech and European Private International Law (“*Contrat Sans Loi*” v českém a evropském mezinárodním právu soukromém), in *Vers nouveaux équilibres entre ordres juridiques, Mélanges Hélène Gaudemet-Tallon*, Paris Dalloz 2008, p. 775-787, in English

M. Pauknerová, Czech Republic, Jurisdiction over consumer contracts under Article 15(1) of the Brussels I Regulation and the definition of the ‘consumer’s domicile’, *Yearbook of Private International Law*, Vol. IX 2007, Sellier, p. 495-502 (in English)

V. Seznam základní použité literatury

- Basedow J.*, The Communitarization of the Conflict of Laws under the Treaty of Amsterdam, *CMLR* 2000, 687n.
- Basedow J.*, Civil and Commercial Matters. A New Key Concept of Community Law, in *Rett og toleranse Festschrift til Helge Johan Thue*, Oslo 2007, 151
- Bělohlávek A.J.*, Výhrada veřejného pořádku hmotněprávního a procesního ve vztazích s mezinárodním prvkem, *Právník* 11/2006, 1267
- Bělohlávek A.J.*, Volba práva v závazkových vztazích s mezinárodním prvkem. *Právní fórum*, 3/2006, 87
- Bělohlávek A.J.*, Evropské a mezinárodní insolvenční právo, C.H.Beck Praha 2007
- Boele-Woelki, K., van Ooik R.H.*, The Communitarization of Private International Law, *Yearbook of Private International Law*, Vol. IV, 2002, 1
- Bogdan M.*, Concise Introduction to EU Private International Law, Europa Law Publishing, Groningen 2006
- Bruinier St.*, Der Einfluss der Grundfreiheiten auf das Internationale Privatrecht, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main 2003
- Briggs A., Rees P.*, Civil Jurisdiction and Judgments, London, LLP, 2002
- Brodec J.*, Uznání a výkon soudních rozhodnutí v rámci Evropské unie (dle nařízení č. 44/2001 a č. 1346/2006), disertační práce, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2006
- Bříza P.*, Soudní dvůr ES: Lechouritou – žaloby na náhradu škody způsobené ozbrojenými silami v rámci válečných operací nespádají do působnosti Bruselské úmluvy, *soudní rozhledy* 6/2007, 242
- Czernich D./Heiss H. (Hrsg.)*, EVÜ. Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen. Kommentar. Orac, Wien 1999
- Čihula T.*, Aktuální otázky insolvenčního řízení s cizím prvkem, disertační práce, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2007
- Dauses M. (Hrsg.)*, Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts, Bd. 2, C.H.Beck München 2007, kapitola Q: *Kreuzer K., Wagner R.*, Europäisches Internationales Zivilverfahrensrecht (*Dauses/Kreuzer/Wagner*)
- Eliáš K.*, Rekodifikace občanského práva v postmoderní době, *Právní rozhledy* 1/2008, 1
- Eliáš K.*, Stát a občanský zákoník, *Právní rozhledy* 3/2008, 81
- Ferrari F./Leible S. (Hrsg.)*, Ein neues Internationales Vertragsrecht für Europa – Der Vorschlag für eine Rom I -Verordnung, Studien zum Internationalen Privat- und Verfahrensrecht, Band 10, Jenaer Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft 2007
- Francová J.*, Co nového by Evropské unii měla přinést “Reformní smlouva”, *Právní zpravodaj* 12/2007, 1
- Freitag R., Leible St., Sippel H., Wanitzek U. (Hrsg.)*, Internationales Familienrecht für das 21. Jahrhundert, Sellier, European Law Publishers, München 2006
- Furrer A.*, Zivilrecht im gemeinschaftsrechtlichen Kontext, Stämpfli Verlag AG Bern 2002
- Giuliano M., Lagarde P.*, Zpráva o Úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, Úř. Věst. C 282, 31.10.1980, 1-50 („Zpráva Giuliano–Lagarde“)
- Hartley T. C.*, European Union Law in a Global Context, Cambridge 2004
- Hartley T. C.*, The European Union and the Systematic Dismantling of the Common Law of Conflict of Laws, *ICLQ* 4/2005, 813
- Hartley T.C.*, Antisuit Injunctions and European Law, in *Rett og toleranse Festschrift til Helge Johan Thue*, Oslo 2007, 251
- Hay P.*, Contemporary Approaches to Non-Contractual Obligations in Private International Law (Conflict of Laws) and the European Community’s “Rome II” Regulation, *The European Legal Forum* 4/2007, 1-137
- Helmsberg M.*, Der Einfluß des EG-Rechts auf das IPR, *Wbl* 1997, 89; 137
- Horák P., Zavadilová M.*, Evropský platební rozkaz a jeho role v českém civilním procesu, *Právní rozhledy* 22/2006, 803
- Hurdík J., Fiala J., Selucká M. (ed.)*, Tradice a inovace v občanském právu, Acta Universitatis Brunensis, MU Brno 2007
- Jayme E.*, Europäisches Kollisionsrecht: Grundlagen - Grundfragen, in *Perspektiven des Rechts in der Europäischen Union*, Müller-Graf (Hrsg.), 1998
- Jayme E. (Hrsg.)*, Kulturelle Identität und Internationales Privatrecht, C.F.Müller Verlag Heidelberg 2003

- Jayme E., Kohler Ch.*, Zum Jahrtausendwechsel: Das Kollisionsrecht zwischen Postmoderne und Futurismus, IPRax 3/2000, 165
- Jayme E., Kohler Ch.*, Europäisches Kollisionsrecht 2001: Anerkennungsprinzip statt IPR?, IPRax 6/2001, 501
- Jayme E., Kohler Ch.*, Europäisches Kollisionsrecht 2002: Zur Wiederkehr des Internationalen Privatrechts, IPRax 6/2002, 461
- Jayme E., Kohler Ch.*, Europäisches Kollisionsrecht 2003: Der Verfassungskonvent und das Internationale Privat- und Verfahrensrecht, IPRax 6/2003, 486
- Jayme E., Kohler Ch.*, Europäisches Kollisionsrecht 2004: Territoriale Erweiterung und methodische Rückgriffe, IPRax 6/2004, 481
- Jayme E., Kohler Ch.*, Europäisches Kollisionsrecht 2005: Hegemonialgesten auf dem Weg zu einer Gesamtvereinheitlichung, IPRax 6/2005, 481
- Jayme E., Kohler Ch.*, Europäisches Kollisionsrecht 2006: Eurozentrismus ohne Kodifikationsidee?, IPRax 6/2006, 537
- Jayme E., Kohler Ch.*, Europäisches Kollisionsrecht 2007: Windstille im Erntefeld der Integration, IPRax 6/2007, 493
- Júdová E. (ed.)*, Komunitárne právo a súkromné právo členského štátu, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica 2007
- Kadner Graziano T.*, Gemeineuropäisches Internationales Privatrecht, Mohr Siebeck Tübingen 2002
- Kapitán Z.*, Uznání a výkon rozhodnutí podle nařízení Rady (ES) č. 44/2001, Právní fórum 7/2005, 241n.
- Kapitán Z.*, Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, Právní fórum 8/2005, 281
- Kapitán Z.*, Základní principy úpravy evropského insolvenčního práva a nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o úpadkových řízeních, Právní fórum 10/2005, 369
- Kegel G., Schurig K.*, Internationales Privatrecht, 9. Aufl., C.H. Beck, München 2004
- Kohler Ch.*, Der europäische Justizraum für Zivilsachen und das Gemeinschaftskollisionsrecht, IPRax 5/2003, 401
- Král R.*, Nařízení ES z pohledu jejich vnitrostátní aplikace a implementace, C.H.Beck Praha, 2006
- Kresbach G., Rathkorb G.*, Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980, Linde Verlag Wien 1999
- Kreuzer K.*, Die Vergemeinschaftung des Kollisionsrechts für außervertragliche Schuldverhältnisse (Rom II), in *Reichelt G., Rechberger W. (Hrsg.)*, Europäisches Kollisionsrecht, Manz Verlag Wien 2004, 13
- Kreuzer K.*, Zu Stand und Perspektiven des Europäischen Internationalen Privatrechts – Wie europäisch soll das Europäische Internationale Privatrecht sein?, *RabelsZ* 2006/1, 1n.
- Kropholler J.*, Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zu EuGVO, 7. Aufl., Heidelberg 2002
- Kučera Z., Tichý L.*, Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, Panorama Praha 1989
- Kučera Z.*, Mezinárodní právo soukromé, 6. vydání, Doplněk Brno 2004 („*Kučera*, MPS“)
- Kučera Z.*, Legislativní úvahy k připravované kodifikaci mezinárodního práva soukromého, in *Štenglová (ed.)*, Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám, Plzeň, Aleš Čeněk 2006, 217n.
- Kühn Z., Kysela J.*, Na základě čeho bude působit komunitární právo v českém právním řádu? *Právní rozhledy* 1/2004, 23
- Lagarde P.*, Développements futurs du droit international privé dans une Europe en voie d'unification: quelques conjectures, *RabelsZ* 2004/2, 225
- Lando O., Nielsen P.A.*, The Rome I Proposal, in *Rett og toleranse Festschrift til Helge Johan Thue*, Oslo 2007, 321
- Lehmann M.*, Der Anwendungsbereich der Rom I-Verordnung – Vertragsbegriff und vorvertragliche Rechtsverhältnisse, in *Ferrari F./ Leible S. (Hrsg.)*, Ein neues Internationales Vertragsrecht für Europa – Der Vorschlag für eine Rom I -Verordnung, Studien zum Internationalen Privat- und Verfahrensrecht, Band 10, Jenaer Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft 2007, 17
- Magnus U., Mankowski P.*, The Green Paper on a Future Rome I Regulation – on the Road to a Renewed European Private International Law of Contracts, *ZVglRWiss* 2004, 131
- Malenovský J.*, K nové doktríně Ústavního soudu ČR v otázce vztahů českého, komunitárního a mezinárodního práva, *Právní rozhledy* 21/2006, 774
- Martiny D.*, Internationales Vertragsrecht im Schatten der Europäischen Gemeinschaftsrechts, *ZEuP* 2001, 308
- Martiny D.*, Neue Impulse im Europäischen Internationalen Vertragsrecht, *ZEuP* 1/2006, 60
- Mrázek J.*, Insolvenční právo EU a právní úprava v ČR, *Právní rádce* 2004/12, Příloha, 1
- Mrázek J.*, Matrimonium claudicans a uzavírání manželství s cizincem nebo v zahraničí, *Právní rozhledy* 9/2007, 309
- Nagel H., Gottwald P.*, Internationales Zivilprozessrecht, 6. Aufl., Verlag Dr. Otto Schmidt, Köln 2007
- Neustupná L., Pauknerová M., Skála J., Zachariáš J., Zemánek J.*, Evropské společenství, Jednotný trh, Společné politiky, Koordinace politik, Systém orgánů, Právo, Prospektrum Praha 1992

Ondřej J., Vybrané otázky kolizní úpravy smluvních závazkových vztahů v ES/EU, *Právní rozhledy* 20/2007, 739

Ondřej J., *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*, 2. vyd., Aleš Čeněk 2007

Pauknerová M., *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*, Karolinum Praha 1998

Pauknerová M., *Private International Law, Czech Republic*, *International Encyclopaedia of Laws*, Kluwer Law International 2002

Pauknerová, M., Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii, *Právník* 12/2005, 1422

Pauknerová M., Evropské mezinárodní civilní procesní právo (Brusel I, Brusel IIa) a mezinárodní civilní procesní právo ČR – vybrané otázky, *Právní fórum* 4/2006, Příloha, 45

Pauknerová M., Příklad italsko-českého kulhajícího manželství: řešení nabízí evropské právo, *Právní rozhledy* 16/2007, 597

Pauknerová M., Kolizní úprava obchodních společností – srovnání českého, slovenského a evropského práva, in Júdová E. (ed.), *Komunitárne právo a súkromné právo členského štátu*, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica 2007, 68

Pauknerová M., Entwicklungen im tschechischen internationalen Gesellschaftsrecht, *IPRax* 2/2007, 162

Pauknerová M., Brussels II bis: Its Impact and Application in the Czech Republic, in K. Boele-Woelki and C. González-Beilfuss (eds), *Brussels II bis: Its Impact and Application in the Member States*, European Family Law Series, Antwerpen - Oxford, Intersentia 2007, 69

Pauknerová M., Einflüsse des Europarechts auf das internationale Privatrecht in der Tschechischen Republik, in Rett og toleranse Festschrift til Helge Johan Thue, Oslo 2007, 390

Pauknerová M., The “*Contrat Sans Loi*” in Czech and European Private International Law, in *Mélanges Hélène Gaudemet-Tallon*, Paris 2008

Pelikánová I., Význam komunitárního práva pro právní praxi stále roste, *Právní zpravodaj* 5/2007, 1

Pelikánová I., Aktuální otázky obligačního práva a jeho kodifikace v evropském i českém kontextu, *Právní rozhledy* 18/2007, 656

Pitrová L. a kol., Lisabonská smlouva. Co nového by měla přinést?, Parlamentní institut 2008, <http://www.psp.cz/kps/pi/>

Pocar F. (ed.), *The External Competence of the European Union and Private International Law*, Studi e pubblicazioni della Rivista di diritto internazionale private e processuale, CEDAM – Padova 2007

Rauscher T. (Hrsg.), *Europäisches Zivilprozeßrecht. Kommentar*, Bd. I, Brüssel I-VO, Brüssel IIa-VO, Sellier, 2. Aufl., München 2006 (Rauscher I)

Rauscher T. (Hrsg.), *Europäisches Zivilprozeßrecht. Kommentar*, Bd. II, EG-ZustellVO, EG-BewVO, EG-Vollstr TitelVO, EG-InsVO, EG-MahnVO, EG-BagatellVO-E, EG-UnterhaltsVO-E, Sellier, 2. Aufl., München 2006 (Rauscher II)

Reichelt G., *Rechberger W. (Hrsg.)*, *Europäisches Kollisionsrecht*, Manz Verlag Wien 2004

Reichelt G. (Hrsg.), *Das Herkunftslandprinzip im Europäischen Gemeinschaftsrecht*, Wien 2006

Reithmann Ch., Martiny D., (Hrsg.), *Internationales Vertragsrecht*, Verlag Otto Schmidt, Köln, 6. Auflage, 2004

Remien O., *European private international law, the European Community and its emerging area of freedom, security and justice*, CMLR 2001, 53n.

Rozehnalová N., Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, ASPI Praha 2002

Rozehnalová N., Nařízení č. 44/2001 (ES), o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Charakteristika, vztah k jiným normám, rozsah, působnost, *Právní fórum* č. 3/2005, 81

Rozehnalová N., Principy evropského smluvního práva a další iniciativy směřující k vytvoření jednotného smluvního práva, *Právní fórum* č. 3/2006, 77

Rozehnalová N., Evropské soukromé právo v. evropské mezinárodní právo soukromé, in Hurdík J., Fiala J., Selucká M. (ed.), *Tradice a inovace v občanském právu*, Brno 2007, 112

Rozehnalová N., Evropské kolizní právo – začátek společné cesty, in Hurdík/Fiala/Selucká, 381

Rozehnalová, N., Týč, V., Novotná, M., *Evropské mezinárodní právo soukromé*, AUB Iuridica No. 206, Masarykova univerzita Brno 1998

Rozehnalová N., Týč V., *Evropský justiční prostor*, MU Brno 2003

Rozehnalová N., Týč V., *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*, MU Brno 2006

Růžička K., *Mezinárodní obchodní arbitráž*, Prospektrum Praha 1997

Růžička K., Řešení sporů z doménových jmen .eu in: Šturma P., Ondřej J. (eds.), *Ekonomické a právní aspekty podnikání v EU a ochrana lidských práv*, UK Praha a SVSES, Praha 2007, 232

Schlosser P., *EU-Zivilprozessrecht*, 2. Aufl., C.H.Beck München 2003

Simon P., *Problematické určení časové působnosti Nařízení Brusel I. v rozhodnutích Nejvyššího a Ústavního soudu*, *Právní rozhledy* č. 13/2007, 481

Solomon D., „Brüssel IIa“ – Die neuen europäischen Regeln zum internationalen Verfahrensrecht in Fragen der elterlichen Verantwortung, *FamRZ* 18/2004, 1409

Sonnenberger H.J., Internationales Privatrecht, Einleitung, Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, 4. Auflage, München 2005

Stone P., EU Private International Law: Harmonization of Laws, Elgar European Law Publishing, London 2007

Struycken A.V.M., Les conséquences de l'intégration européenne sur le développement du droit international privé, *Recueil des Cours* 1992, 257

Svoboda P., Úvod do evropského práva, C.H.Beck Praha 2007

Syllová J., Pítrová L., Svobodová M. a kol., Ústava pro Evropu. Komentář, C.H.Beck 2005

Šturma P., Ondřej J. (eds.), Ekonomické a právní aspekty podnikání v EU a ochrana lidských práv, UK Praha a SVSES, Praha 2007

Šturma P., Evropská unie a členské státy před Evropským soudem pro lidská práva (ve světle případu Bosphorus), *Právník* 1/2008, 1

Švestka J., Jehlička O., Škárková M., Spáčil J. a kol., Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha: C.H.Beck, 2006

Tichý, L. - Arnold, R. - Svoboda, P. - Zemánek, J. - Král, R., Evropské právo, 3. vyd., Praha, C.H. Beck 2006

Tomášek M. ed., České právo na prahu Evropské unie, kolektiv autorů (sborník), AUC Iuridica 1-2/2004, UK Praha, Karolinum 2004

Tomášek, M.: Lesk a bída „evropeizace“ občanského práva, *Právník*, 2004, č. 1, 1

Tomášek, M.: Vytýčování hranic prvního a třetího pilíře Evropské unie. *Právník*, 2005, č. 7, s. 693

Týč V., Rozehnalová N., Kolizní smluvní právo, výhrada veřejného pořádku a mezinárodně kogentní normy, *Právník* 6/2002, 634

Týč V., Působení práva Evropské unie ve sféře českého právního řádu, in *Hurdík/Fiala/Selucká*, 10

Týč V., K otázce způsobilosti EU uzavírat mezinárodní smlouvy, in Pocta Vladislavu Davidovi, Univerzita Palackého v Olomouci 2007, 281

Valdhans J., Návrh nařízení o právu rozhodném pro mimosmluvní závazky, *Právní fórum* 2/2006, 33

Valdhans J., Unifikace kolizní problematiky deliktů v rámci komunitárního práva, in *Hurdík/Fiala/Selucká*, 408

Vaške V., Uznání a výkon cizích rozhodnutí v České republice, C.H.Beck Praha 2007

Vondráček O., Článek 4 Římské úmluvy: plodný či jalový kompromis?, *Právník* 12/2007, 1314

Wagner R., Zur Vereinheitlichung des Internationalen Privat- und Zivilverfahrensrechts acht Jahre nach Inkrafttreten des Amsterdamer Vertrags, *EuZW* 20/2007, 626

Wilderspin M./ Lewis X., Les relations entre le droit communautaire et les règles de conflits de lois des Etats membres, *Rev.crit.d.i.p.* 2002/1, 1

Zavadilová M., Řízení ve věcech rodičovské zodpovědnosti s mezinárodním prvkem v komunitárním právu a mezinárodních smlouvách, disertační práce, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2007

Zemánek J., Otevření ústavního pořádku komunitárnímu právu potvrzeno, nikoli však nekontrolovatelně, *Jurisprudence* 5/2006, 47

Zemánek J., Volný pohyb soudních rozhodnutí v EU: vzájemná důvěra a ústavní perspektiva v oblasti základních práv, *Jurisprudence* 1/2007, 25

Zvolský L., Evropský exekuční titul pro nesporné nároky. *Bulletin advokacie.* 2006/2, 34

VI. Summary

The notion of European Private International Law, once often written in quotation marks, has become a standard part of Private International Law in all EU Member States. In practice, we can meet this notion mainly in the field of International Civil Procedure the rules of which are unified to an important extent just on the European level. Also conflict rules are of growing significance within European Private International Law, in particular regarding recent legislation and documents under preparation.

The dissertation offers an overview of European Private International Law legislation and its system, which should enable easier orientation in this new and rather difficult field of law with considerable practical importance. It is divided into two parts. The first one –

General Part (Chapter 1-7) deals with general problems of the theory and practice of European Private International Law. The second - Special Part (Chapter 8-!8) is oriented towards the analysis, case law and comments on particular legal instruments.

Chapter 1 makes the reader familiar with general terms of European Private International Law, the scope and subject matter of various kinds of rules forming part of Private International Law and their specific features creating suitable conditions for unification of Private International Law within the EU. Chapter 2 deals with general conditions of European legislation in the area of freedom, security and justice under the EC Treaty, as compared to provisions of the new Reform Treaty. Chapter 3 is dedicated to sources of European Private International Law and their system, in particular the conflicts between the individual sources of Community law and their possible solutions. Chapter 4 concentrates on international conventions and their relations to Czech law and to Community law. Chapter 5 pays particular attention to relations between European Private International Law and national law of Member States, including such questions, as compatibility of national law with Community law and impact of Community law upon the national law. Chapter 6 points out the questions connected with interpretation and application of European Private International Law, with special interest in Eurokonform interpretation and country of origin principle under the viewpoint of Private International Law. Chapter 7 looks on European Private International Law with respect to third countries, tackling such questions as universal and particular applicability of conflict rules and international civil procedure rules.

Special part is devoted to legal analysis and comments to individual instruments, mainly EC Regulations. General analysis of each instrument is illustrated by selected judgments of European Court of Justice and first decisions of Czech courts, if already available.

The author arrives to the conclusion that European Private International Law gradually replaces national autonomous Private International Law systems of the Member States – this is apparent in particular with regard to Regulations and perhaps less obvious with regard to Directives which are implemented into national laws. On the other hand, it is necessary to observe the fact that Private International Law is a national law; every state has its own Private International Law and, naturally, is concerned that Private International Law rules correspond principally to its legal culture. The question of comprehensive unification of Private International Law within the EU is far from being on the agenda, however, it should be evaluated and discussed; the trends towards such unification are undeniable even today.